

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Sifre Kodesh

‘im targumim u-ve’urim mi-meḥabrim shonim

Sefer Va-yikra

Landau, Moses I. Landau, Moses I.

Prag, 595 [1834 oder 1835]

בכ רמא

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-8888

הרגום אשכנזי

אמר כא

טאר הינטרעטען, דען ער האט איינען לייבעס פעהלער; ער זאלל מיינע הייליגטומער ניכט ענטוויייען, דע איד דער עוויגע האבע זיא געהיילי געט. (כד) משה טרוג דיעועם דעם אהרן, זיינען זעהנען, אינד אללען קינדערן ישראל'ס פאר.

כב (א) דער עוויגע שפראך פערנער צו משה, וויא פאלגעט: (ג) זאגע אהרן

יגש כי מום בו ולא יחלל את מקדשי כי אני יהוה מקדשם: (כד) וידבר משה אל אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל: פ כב (ה) וידבר יהוה אל משה לאמר: (ג) דבר אל אהרן ואל בניו ויגורו מקדשי בני ישראל ולא

אונד זיינען זעהנען, דאס זיא זיך צוויילען דער הייליגטומער דער קינדער ישראל'ס ענט.

ד ש י

תרגום אונקלוס

ומכרת בתורת כהנים: ולא יחלל את מקדשי. שאס ענד עבודתו מחוללת לישראל: (כד) וידבר משה. המורה הזאת: אל אהרן וגו' ואל כל בני ישראל. להזהיר בית דין על הכהנים:

כב (ב) ויגורו. אין מורה אלף פרישה וכן הוא אומר ויגור מאחרי (יחזקאל י"ד) נזרו אחור (ישעיה' א') יפרשו

יקרב ארי מומא ביה ולא יחל ית מקדשי ארי אנא יי מקדשהון: (כד) ומליל משה עם אהרן ועם בנהי ועם כל בני ישראל:

כב (ה) ומליל יי עם משה למימר: (ג) מליל עם אהרן ועם בנהי ויפרשון מקדשיא

ב א ו ר

זה אלף שבעל מים אזור ליכנס להיכל ולאזנז כששט הכתוב וכדכרי רמב"ם ז"ל: כי מום בו, כמו שאמר למעלה (פ' י"ח) לענין העבודה, אמר כאן לענין הכניסה: ולא יחלל את מקדשי, הז"ן בפת"ח, ולא מלאנו כדוגמתו, שכל החזירים הש"ן נחיר"ק לצון יחיד, כמו למען עמא את מקדשי (פרש' כ' ג'), ולדעתי גם זה מוכיח שהזהיר על העבודה, ועל הכניסה למקומות המקודשים, וכלל שתיקן באמת מקדשי, הקרבנות שהן קדשי ה', מחלל אותן בעבודתו, והמקדש מחלל בכניסתו למקומותיו הקדושים, וענין חלול מקדש שזהו בו מנהג חולין, כמו ולא יחלל את מקדש אלהיו (שם כ"א י"ב), להיות במקדשי לחללו (יחזקאל מ"ד ז'), הנני מחלל את מקדשי (שם כ"ד כ"א), וזה יתכן בנכנס למקום המקדש שלא כדת, ואילו אין בכל הפרשה הזהרה רק על העבודה, מהו מקדשי במ"ס, שבזום מקום לא נאמר מקדש ומקדשים על הקרבנות, אלף קדשי קדש, אבל כולל גם המקדש בעבור הכניסה, ולפי שכולל גם הקרבנות, יפה למדו מזה נת"בומנין שאס ענד עבודתו פסולה ת"ל ולא יחלל את מקדשי: כי אני ה' מקדשם, מלת מקדשם רבים, ומוסב על מקדשי, אני מקדש את הקרבנות, ואני מקדש את המקדש, ומי שנוהג באחת מהן מנהג חולין, מחלל מה שקדשי אני ה' הקדוש, ומה שאני מקדש הוא קדוש באמת: (כד) וידבר משה אל אהרן וגו', אצטו שמוסב על שתי פרשיות שלמעלה, כי בראשונה לא נזכר אהרן וישראל, ובשניה לא נזכרו בניו ובני ישראל, ועוד בראשונה לא נזכר לצון דבור, שיפרש להם הדברים באר היטב, לכן חתם בפסוק זה שנאמר בו דבור, וזכרו בו אהרן ובניו וכל ישראל ליתן את האזור בזה לזה, ורש"י ז"ל פי' אל בני ישראל, להזהיר בית דין על הכהנים, וכן הוא בת"כ:

כב (ב) ויגורו, שרשו נזר לצון חזק ופרישה, כמו וזרתם את בני ישראל! (פרשה ט"ו ל"א), נזרו אחור (ישעיה' א' ד'), וכאן הנפעל, שיחזרו על הקדשים כהונן, ועל ידי כן יפרשו מהן

ולא יחללו את שם קדשי אשר
הם מקדשים לי אני יהוה:
(ג) אמר אלהם לדרתיכם כל-
איש ואשר יקרב מכל-זרעכם
אל חקדשים אשר יקדישו בני-

ישראל

תרגום אשכנזי קצה

ענטהאלטען (דאמיט זיא מיי-
נען הייליגען נאמען ניכט ענט-
ווייהען), וועלכע זיא נעהמליך
כיר הייליגען; איד, דער עוי-
גע? (ג) זאגע איהנען, אין
צוקינפט גען צייטען, ווער פאן
אייערן נאכקאממען דען היי-
לינטהימערן, וועלכע דיא קני-
דער ישראלים מיר הייליגען,
זיך

ר ש י

יפרשו מן הקדשים בימי טומאתן. ד"א
וינורו מקדשי בני ישראל אשר הם מקדשים
לי ולא יחללו את שם קדשי סרס המקרא
ודרשהו: אשר הם מקדשים לי. לרבות
קדשי כהנים עלמין: (ג) כל איש אשר יקרב.
אין קריבה זו אלא אכילה וכן מלינו שנאמר
אזהרת

תרגום אונקלוס

מקדשיא דבני ישראל ולא יחלון ית שמוא
דקדשי די אינון מקדשין קדמי אנא יי:
(ג) אימר להון לדריכון כל גבר די יקרב
מכל בניכון לקודשיא די יקדשון בני-
ישראל

ב א ו ר

מהן בטומאתן ולא יגעו בהן לטמאם, כי הפסוק הראשון כלל, ילוח על הנזירה מן הקדשים,
שאעפ"י שאין עונש כרת אלא על האוכל קדש בטומאת הגוף, מ"מ חלול גדול הוא לטמאה
בשר חטאת ואשם להוליאן לשרפה, ועוד כולל גם העבודה, שלא ישמש בהן במקדש בטומאה,
וכמ"ס בסמוך: ולא יחללו אח שם קדשי, שכל הנוהג מנהגי מול בדברים קדושים, מחלל
שם השם, כי לפי שהשם קדש ילוח חקי קדש, לכן הנוהג בהם דרך קדש, מודה כי השם קדש,
ומחלל אותם הרי הוא מחלל שם קדשו ית': אשר הם מקדשים לי, פי' רש"י ז"ל אשר הם
מקדשים לי ולא יחללו את שם קדשי סרס המקרא ודרשהו, ובת"כ דרשו אשר הם מקדשים
לי, לרבות קדשי כהנים עלמין, ולפי הפשט יראה צעוני, לפי שמהיר על אוכל בשר ק"ק
וקדשים קלים ורחומה בטומאת הגוף, ובהי הן חלק הכהנים וחלק הבעלים, וקורא אותן
קדשים וחלול השם, אמר הטעם אשר הם מקדשים לי, כי המפריש בהמה לחטאת לאשם או
לשלמים מקדיש בלה לה', לכן אעפ"י שיש בהן חלק כהנים, ובשלמים חלק לבעלים, הכל קדש
מתחלת ההפרשה: אני ה', דעו את שם מי אתם מחללים: (ג) אמר אלהם, כל האמור
צענין: לדרתיכם, הן בדור זה הן בדורות הבאים: אשר יקרב, אין קריבה זו אלא
אכילה, שהרי עונש כרת, ולא יחכן זה על הנגיעה, כי בפסוק הסמוך אמר בקדשים לא יאכל
(פרשה כ"ג ד'), וכן בפרשת זו את אהרן נאמרו שחי כריתות זו אכל זו על האכיל', ואם על
הנגיעה הייב, לא הוטרך לחייבו על האכילה, אבל לפי שאמר חלה וינורו מקדשי בני ישראל,
שהיא ההרחקה אפילו מגעת גם, כי אסור לטמא קדשים בידיים, והמטמאם עובר בל"ת, אמר
עתה אשר יקרב, שהיא ההסך מן הנזירה, ואח"כ פירש שהקורבה האמורה ענינה שיקרב
לאכול מהם. ורמב"ם ז"ל אמר (ביאת מקדש ס"ד א') טמא שעבד במקדש סלל עבודתו ומייב
מיחה בידי שמים על עבודתו אעפ"י שלא שהה שם שנאמר וינורו מקדשי צ"י ולא יחללו את שם
קדשי ה"ו אזהרה לעובד בטומאה, ולהלן הוא אומר ומתו בו כי יחללוהו, מה חלול האמור
שם

ה ט ע ר

כב (ב) ולא יחללו, לדעת הראב"ע יהי' מושך עלמו ואחר עמו, ושיעורו ולא יחללו את
שם קדשי ולא יחללו את אשר הם מקדשים לי. ומלאנו דמיונות אין מספר ע"ז בספרי הקודש.

חרגום אשכנזי

ויד נאהעט (אונד דאָפּאָן אים סעט נעהמליך), זאָ לאַנגע איינע אונרייניגקייט און איהם איזט, דיעזעלבע פּערזאָן זאָלל פּאַר מיינען אויגען אויסגע- ראַטטעט ווערדען; איך, דער עוויגע! (ד) וועלכער מאַן פּאָן דען נאַפּקאַממען אהרן'ס דען אויסזאָטשן אָדער זאַמענפֿלום האַט, זאָלל פּאָן דען הייליגטרויערן ניכטס עססען, ביי

אמר כב

ישראל ליהודה וממאתו עליו ונכרתה הנפש ההוא מלפני אני יהוה: (ד) איש איש מורע אהרן והוא צרוע יאזוב בקדשים לא

יאכל

ביו

ער

חרגום אונקלוס

רשי

ישראל קדם יי וסאזכתייה עלוהי וישתייצי אינשא ההוא מן קדמי אנא יי: (ד) גבר גבר מורעא דאהרן והוא סגיר או דאבי

אזרת אכילת קדשי בטומאה בלשון נגיעה בכל קדש לא תגע אזהרה לאוכל ולמדה רבותינו מג"ש (ס"א מהיקשא) וז"ל לומר שחייב על הנגיעה שהרי נאמר כרת על האכילה בלו את אהרן שתי כריתות זו אכל זו אם על הנגיעה חייב לא הורגך לחייבו

בקודשיא

על האכילה וכן נדרש בת"כ כו"י יש נוגע חייב א"כ מה ת"ל יקרב משיכר ליקרב שאין חייבים עליו משום טומאה אלא א"כ קרבו מתיריו וא"ת ג' כריתות בטומאת כהנים למה כבר נדרשו במסכת שבוטות אחת לכלל ואחת לפרט בו: וטומאתו עליו. וטומאת האדם עליו יכול בבשר הכתוב מדבר וטומאתו של בשר עליו ובטהור שכלל את הטמא הכתוב מדבר על כרחק ממשמעו את' למד במי טומאתו פורחת ממנו הכתוב מדבר והו האדם שיש לו טהרה בטבילה: ונכרתה וגו'. יכול מלד זה ללד זה יכרת ממקומו ויתישב במקום אחר ת"ל אני ה' בכל מקום אני:

(ד) בכל

באור

סס חייב מיתה ב"ש אף כאן מיתה ב"ש, וא"כ הכתובי' בוללין שניהן, טמא שמש, וטמא שאכל קדש, והו דיומרו מלעבוד וכן יזומו מלאכול תרומתן כורים, וכן הסוקו השמי כל איש אשר יקרב, במשמעו קריבה למזבח לעבודה, גם קריבה לאכילת קדשים, ועל אכילת קדשים אמר ונכרתה: אשר יקדישו בני ישראל לה', אס נס על העבודה מדבר, יאמר שהקדשי' כמו עולה או שלמים וטמאת ואס ומנחה שיקדישו ב"י להקריבם לה' במקדשו, לא יקרב הכהן הטמא לעבוד גם העבודה, ואס עבד חייב מיתה ב"ש, ואז"כ מדבר על האוכל תרומה בטומאת הגוף, וכמו שאפרש: וטמאתו עליו, הטומאת שמפרש בסמוך, ואס על העבודה אין לטעות, ואס על האכילה אין לפרש שמדבר בטומאת בשר, כי שם על איש שנראש הכתוב, ועוד אס שב על הקדשים, היה לו לומר וטומאתם לשון רבים, ועוד וטומאתו עליו משמעו שעדיין טומאתו עליו, וכשישכול יטהר, ואין זה בבשר שאין הטומאה יולאת ממנו, ושלשה הטעמים שנוס בת"כ, ועוד למדו כן בג"ש טומאתו שנאמר בפרשת פרה אדומה שמדבר מטומאת הגוף: מלפני, ממקום הקדש מעון לשאר הנפשות, כמו וילא קין מלפני ה' (בראשית ד' ט"ז), שגורש מן הצדן שצרתה סס השכינה, ובפי' לט' בראשית בארנוהו, וכן מלפני ה' הוא בורח (יונה א' י'), שיכל מח"י הר הקדש: אני ה', שנידי לעשות כן: (ד) איש איש מורע אהרן, הכהן, לאעלה (פרשה כ"א י"ז) פרשו בשם רמב"ן ז"ל למה לא נזכר אהרן עצמו בפרשת מומין, וכן כאן אמר הרב ז"ל שהזל דבר אל אהרן ואל בניו כי יתכן שיארע גם לאהרן טומאת מגע בנת או בשרן, אבל באשר זכר לרעת וזיבה, חזר ואמר איש איש מורע אהרן, כי לא יארע זאת בנופו, כי מלאך ה' לבאות הוא: והוא צרוע או זב, בין מצורע מוסגר בין מוחלט, בין זב בעל ראייה אחת, בין בעל שלש ראיות, בקדשי' לא יאכל עד אשר יטהר, כדין טהרה האמור בכל אחד מהן, כך היה נראה לפי פשוטו, ואס כן בכלל זה שאס טעון הכאת כפרה, לא יאכל בשום קדש עד שיביא קרבנו, אבל רבותינו קבלו שאפילו אותן שהן מחוסרי כפרה, כשטובלים איבלין

במעשר

יֹאכַל עַד אֲשֶׁר יִטְהַר וְהִנֵּגַע בְּכָל-
 טְמֵאֵת נֶפֶשׁ אִוּ אִישׁ אֲשֶׁר-תִּצְטָא
 מִמֶּנּוּ שִׁכְבַת זָרַע: (ה) אִו-אִישׁ
 אֲשֶׁר יִגַע בְּכָל-שָׂרֵץ אֲשֶׁר יִטְמֵא-
 לוֹ אִו בְּאָדָם אֲשֶׁר יִטְמֵא-לוֹ לְכָל
 מִמָּאֵתוֹ: (ו) נֶפֶשׁ אֲשֶׁר הִגַע בּוֹ

ער ריין ווירד; וויי עטוואם
 בעריהרט דאז אן איינער ליי
 בע אונריין געווארדען, אדער
 וועס דער זאמען אבגעגאנגען
 איזט; (ה) אדער ווער איין קריי
 בענדעס טהיער בעריהרט, דאז
 איהן אונריין מאכען קאן;
 אדער איינען מענשען, דער
 איהן אויף אירגענד איינע ארט
 אונריין מאכען קאן; (ו) דיא
 פערזאן, וועלכע איינע זאכע
 אונ-

וטמאה

ר ש י

תרגום אונקלוס

בְּקוֹדְשֵׁיָא לֹא יִיכּוֹל עַד דִּי יִדְבִי וְדִיקְרַב
 בְּכָל טְמֵא נֶפֶשׂא אִו גְּבַר דִּי תַפּוֹק מִגְּנִיה
 שִׁכְבַת זָרַעֵא: (ה) אִו גְּבַר דִּי יִקְרַב בְּכָל
 רִיחְשָׂא דִּי יִסְתָּאב לִיה אִו בְּאִינְשָׂא דִּי
 יִסְתָּאב לִיה לְכָל סוּבְתִיהֵא: (ו) אִינְשֵׁ דִי

(ד) ככל טמא נפש. כמו שנטמא צמת:
 (ה) ככל שרץ אשר יטמא לו. בשיעור הראוי
 לטמא בכעשה: או באלם. צמת אשר
 יטמא לו כשיעורו לטמא חכו כזית: לכל
 עומאתו. לרבות מוגע בזב וזבה נדה
 ויולדת: (ו) נפש אשר חגע בו. באלד
 מן

ב א ו ר

במעשר, הערב שמשם אונלין בתרומה, הניאו כפרתן אונלין בקדשים, וסמכוהו לשלשה בתובים,
 האחד ולא יאכל מן הקדשים כי אם רחץ בשו צמים (פסוק ו'), הא אם רחץ יאכל, זהו למעשר,
 והשני ובא השמש וטהר ואמר יאכל מן הקדשים (פסוק ז'), וזהו לתרומה, והשלישי ביולדת
 שנאמר וכפר עליה הבהן וטהרה (פרשה י"ב ט'), למדנו שאינה טהורה עד אשר הבאת קרבן,
 הוא לקדשים. ואמרו שהפרשה הזאת מדברת בתרומה, ועד אשר יטהר כמו ובא השמש וטהר,
 שאינו די בטבילה לתרומה אלא בהעריב שמש, וגם פשט הכתוב יתכן כפי קבלתם ז"ל שעל כן
 זכר תחלה לרועי חז, שיש בהן הכריבין לקרבן, ואמר עליהן בקדשים לא יאכל, כולל קדשי מזבח
 ותרומה ומעשר, כל אחד כפי דרכו, מעשר בטבילה ותרומה בהערב שמש וקדשים בהבאת
 כפרה, על כן סתם עד אשר יטהר הכולל טבילה והערב שמש וקרבן לכל אחד כדין טהרה
 הכריבה לו, אח"כ זכר העומאות שאינן בהבאת קרבן, והבדיל בין טבילה להערב שמש וכמו
 שיתבאר בעז"ה: בכל טמא נפש, שנגע צמי שנטמא צמת: תצא ממנו שכבת זרע, שטמא
 טומאת ערב כמפורש למעלה (פרשה ט"ו ט"ז), וכן הנוגע בשכבת זרע, כמו שאמרו בת"כ,
 ולכן סמך ששתיהן נגיעות: (ה) בכל שרץ אשר יטמא לו, שהן שמונה שרצים המטמאים
 צמותם, המפורשים בפרשת ויהי ביום השמיני, אבל רבותיו דרשוהו על השעורין, שאם נגע
 צמות מן המת או מן הכנבלה ובכעשה מן השרץ, שהן שעוריהן לטומאה, אסור באכילת קדשים:
 או באדם אשר יטמא לו, לפי הפשט שנגע בזב או במזורע נדה וזבה, שהרי כל המנויין הן
 בעלי טומאת ערב, וזהו אשר יטמא לו, כלומר שנגע באלם טמא, כמו בכל שרץ אשר יטמא
 לו, כי על המת אין לומר אשר יטמא לו, אבל מת מטמא, והנוגע צמת שטמא שבעה ולריך
 הזאה שלישי ושביעי, אין לורך שיזכירו הכתוב, כי מפורש טהרתו בפרשת חקת לענין ביאת
 מקדש שזה עם אכילת קדשים, ואם הזכירו היה לריך להזכיר טומאת שבעה והזאה כי אין
 יאמר אחריו נפש אשר חגע בו וטמאה עד הערב, אבל בת"כ דרשו אלם זה המת, לכל עומאתו
 לרבות זבין וזבות נדה ויולדת, ואין ספק שאלת אלם כולל גם המת, והדין אחת: לכל
 טומאה, לכל מיני טומאה שהאלם מטמא כגון זב ומזורע וזבועל נדה, כשנגע באחד מבעלי
 העומאות הללו דינו כמפורש בענין: (ו) נפש, כחך באיש, ואח"כ אמר נפש כי חגע בו וטמאה

תרגום אשכנזי

אמר כב

וּמִמָּאָה עַד-הָעֶרֶב וְלֹא יֵאָכֵל מִן-
הַקִּדְשִׁים כִּי אִם-רִחֵן בְּשָׂרוֹ
בַּמָּיִם: (ו) וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ וּמָהָר
וְאַחַר יֵאָכֵל מִן-הַקִּדְשִׁים כִּי

אונר יינגקייט בעריהרט, זאלל
ביו אבענד אונר יין זיין, אונד
ניצט עהער פאן דען הייליגטהיי.
מערן געניסען, ביו זיא זיך פאר.
הער געבאדעט האט. (ו) ווען
דען דיא זאננע אונטערגעגאנג.

לחמו גען איזט, זאלל ער ריין זיין, אונד נאכהער וועדער פאן דען הייליגטהיי מערן עססען דירפען,
דען

תרגום אונקלוס

ר ש י

יִקְרַב בֵּיתָא וְיִהִי מְסַבֵּב עַד רְמֵשָׁא וְלֹא יִיכּוֹל
מִן קוּדְשָׁא אֱלֹהִין אֲסַחֵי בְּשָׂרֵיהּ בַּמָּיָא:
(ז) וּבַמַּיְעָל שְׂמֵשָׁא וְיִדְפֵי וּבַחֲרָן יִיכּוֹל

מן הטמאים הללו: (ו) ואחר יאכל מן
הקדשים. נדרש כימות בתרומה שמתר
לאכלה בהערב השמש: מן הקדשים. ולא
כל

מן

ב א ו ר

עד הערב, וחזר לומר ולא יאכל, אולי שהחל באיסופי שכולל קדשי מזבח שאינן זאכלין אלא לזכרי
כהונה, ועבדיו שידבר על המעשר והתרומה חזר לומר נפש, ולפי שאלת נפש כולל גם הקטנים,
חזר לומר ולא יאכל שש על מלת איש: הגע בו, באחד מן הטמאים הללו, לשון רש"י ז"ל:
ולא יאכל מן הקדשים, למעלה אמר נקדשים לא יאכל, לפי שנכללו הכל כמו שאמרנו,
וכאן שמדבר על המעשר אמר מן הקדשים: כי אם רחץ בשרו במים, לפי הפשט יאמר
אעפ"י שזה עד הערב, אם לא רחץ בשרו במים אינו טהור, אבל אם כן מה טעם לומר
וטמאה עד הערב, לא יאמר אלא ירחץ בשרו במים ובא השמש וטהר, אבל כפי קבלת רבותינו
יפה פשוטו של מקרא, תחלה אמר וטמאה עד הערב, שאפילו טובל מצדו יוס, אינו טהור
עד הערב, ואסור לינוק למקדש ולאכול תרומה וקדשים, ואח"כ אמר ולא יאכל מן הקדשים
כי אם רחץ בשרו במים, אבל אם טבל אפילו מצדו יוס מותר באכילת מקלט קדשים והוא
המעשר, ולכן הפסיק, וחזר בפסוק הסמוך ואמר ובא השמש וגו' לענין תרומה כמו שיתבאר:
(ז) ובא השמש וטהר, לא אמר כי אם רחץ בשרו במים ובא השמש וטהר אלא הפסיק, והחל
בכתוב אזר ובא השמש וטהר ואחר יאכל וגו' לפי שהכתוב הזה מדבר בתרומה שזריכה הערב
שמש: ובא השמש, יש שקיעת החמה עלמה, ועדיין אורה על האופק כמו שעה ורביעית
שעה, אבל ובא השמש הואמר כאן על ביאת האור, שהוא לאת הנכבדים, כמו שאמרנו רבותינו
ז"ל (ברכות דף ב' א') ממאי דהאי ובא השמש ביאת אורו (כלומר שש גם אור השמש שהוא
לאת הנכבדים), ומאי וטהר וטהר יומא (כלומר שנסתלק אור היום מכל וכל), דלמא ביאת
שמשו הוא (כלומר שקיעת החמה עלמה), ומאי וטהר וטהר, ותרבו א"כ לימא קרא ויטהר,
וזה דרך אסמכתא כי לפי הפשט גם אם ובא השמש על סור האור, מלת וטהר על האיש,
וכן אמר ראב"ע ז"ל ידוע כי וטהר שב על הטמא, כמו וכפר עליה הנהן וטהרה, כי אין בפסוק
זכר יוס, רק חז"ל העתיקו, אפילו שיבא השמש לא יאכל עד סור האור, ושמו זה הפסוק
לאסמכתא, על כן אמרו וטהר יומא: כי לחמו תוא, לפי פשיטו יאמר אעפ"י שהיה טמא,
ולא היה ראוי לעבוד במקדש, מותר לאכול גם מן הקדשים שהוקדשו בימי עומאתו, כי לחמו
הוא, שנתתי אותם לאכילת הנהנים בין מותרין לעבודה בין אסורין, וכמו שהותרו למעלה
לבעלי

ה מ ע ר

(ז) כי לחמו הוא, לפי קבלת חז"ל שמתרומה הכתוב מדבר, נוכל לפרש שאמר כי בעבור זה
התרתיו לאכול בתרומה, אם גם הוא עדיין מחוסר כפרה, אף שגם תרומה קודש ואינה
זאכלת רק לכהנים ולא כמו מעשר שנאכל לכל אדם, לפי שכתמו הוא, ואולי לא יהי' לו לתם מול.

לחמו הוא: (ח) נבלה וטרפה לא
 יאכר לטמאה בה אני יהוה:
 (ט) ושמרו את משמרתו ולא
 ישאו עריו הטא ומרתו בו כי
 יהללוהו אני יהוה מקדשם:

דעו דיעו עס איזט זיינע שפייע.
 (ח) אויכגעפאללענעס אונד
 צערריכסענעס זאלל ער ניכט
 עכסען, אונד דאדורך אונריין
 ווערדען; איך, דער עוויגע!
 (ט) זיא זאללען דאז וואהל
 בעאבאכטען, וואס איך איה.
 נען אויפטרעגע, דאמיט זיא
 זיך קיינע שולד אויפלארען,
 וכל

אונד דארפן שטערבען, ווען זיא זאלכעס ענטווייהען; איך דער עוויגע, הייליגע דא!

ק"ו

תרגום אונקלוס

ר ש י

מן קודשׁיא ארי לחמיה הוא: (ח) נבילא
 ותבירא לא ייכול לאסהאבא בה אנה יי:
 (ט) ויטרונו יח מפרת מומרי ולא יקבלון
 עלוהי חובא וימותון ביה ארי יהלוניה אנה

כל הקדשים: (ח) נבלה וטרפה לא יאכל
 לטמאה בה. לענין הטומא' הזהיר כאן שאס
 אכל נבלת עוף טהור שאין לה טומאת מגע
 ומשא אלא טומאת אכילה בבית הבליעה
 אסור לאכול בקדשים ונריך לומר וטרפה
 מי שיש במינו טרפה ילא נבלת עוף טמא
 שאין במינו טרפה: (ט) ושמרו את משמרתו.
 מלאכול תרומה בטומאת הגוף: ומתו בו.

ב א ו ר

לבעלי מומין (פרשה כ"א כ"ב), ורבותינו בת"כ דרשו עליו: (ה) נבלה וטרפה, פי' רש"י
 ז"ל לענין טומאה הזהיר כאן, שאס אכל נבלת עוף טהור שאין לה טומאת מגע ומשא אלא
 טומאת אכילה בבית הבליעה אסור לאכול בקדשים, וכן הוא בת"כ, שהרי לא זכר הכתוב רק
 טומאות היוולדות מגופו, או טומאת מגע, לכן הולך להזכיר עוד טומאת אכילה, שאינה
 אלא נבלת עוף טהור, וזכר טרפה לדעת זה ללמד שאין טומאת בית הבליעה אלא במי שיש
 במינו טרפה ילא נבלת עוף טמא שאין במינו טרפה. ורש"י ז"ל פי' נבלה וטרפה לא יאכל אעפ"י
 שמליקת העוף הותרה להם שדומה לנבלה, וגם זה נגמרא וזכר טרפה לדעת זה, לפי שדומה
 לנבלה, והתירוהו כמו מליקת העוף. ולפי הפשט אפשר לפרש לפי שאמר ואחר יאכל מן הקדשים
 כי לחמו הוא, הזהיר שאל יאכלו נבלה וטרפה מן הקדשים, שאס נתנבלה בהמת קדש בשמיטה,
 או שנודע שטרפה, אפילו נודע אחר זריקת דמים, אסורין לאכול הנשר שאינו לחם, שלא
 תאמר לא הזהיר על נבלה וטרפה אלא בחולין, אבל במקדשין מותר לאכילה, גם אינן מטמאין
 במגע ובמשא, שהרי התיר למלוק עוף במקדשין, לכן אמר לא יאכל לטמאה בה, אזהרה על
 האכילה, ואס אכל נטמא ואסור באכילת קדשים: (ט) ושמרו את משמרתו, הכהנים ישמרו את
 משמרתו, דכרי' שלויה' שיסמרו בטרה, שהיא התרומה והקדשים, אלא שעל הקדשי' כבר הזהירו ברת
 על אכילתן בפרשת לו את אהרן, ובפרשה זו מדבר על התרומה שלא יאכלוה בטומאת הגוף, וכן פירש"י
 ז"ל ושמרו את משמרתו, מלאכול תרומה בטומאת הגוף: ולא ישאו עליו הטא, לא ישאו על הקדש
 טמא, כמו וגשא חטאו (פרשה כ"ד ט"ו), כלומר שישימו לב לדקדק על עניני הטומאות,
 ויזהרו מאד מוגשת אל הקדש, וזהו לשון ושמרו שהיא השמירה בלב, וזוהי הזהירות הלריכה
 בקדשים, ואס מקלות ראש ישבחו וישגו בטומאתן ויאכלו קדש ישאו עליו חטא, כמו שהל ויזרו
 מקדשי בני ישראל, וכן כולל המקדש, שלא יקרבו אל הקדשים לעבוד עבודה בטומאה, כמ"ס
 למעלה (פסוק ב'): ומתו בו כי יהללוהו, אס יחללו קדש בזדון, הן לאכלו בטומאת הגוף,
 או לעבוד עבודה בטומאה, יתחייבו מיתה לשמים, ומלת חלול בארנו (שם), ואמרו רבותינו
 כי יחללוהו, פרט לטהור שאכל את הטמא, כלומר שאינו במיתה, שאינו חייב אלא בחללו את
 הקדש, ואין זה אלא אס הקדש טהור, והוא אוכל אותו בטומאת הגוף: כי אני ה' מקדשם,
 הקרבנות הקרבין לפני קדשים, ועמא מחלל אותם בעבודתו, וכן קדשתי אותן שהן ל"כילה,
 ועמא

(י) וְכַל־זֶרַח לֹא־יֹאכַל קֹדֶשׁ הַחוּשֵׁב
כֹּהֵן וְשֹׁכֵר לֹא־יֹאכַל קֹדֶשׁ :
(יא) וְכֹהֵן כִּי־יִקְנֶה נַפְשׁ קִנְיָן בְּסָפוּ

(י) קיין געמיינער זאלל עט.
וואס הי לייגעס עססען, דער
הויזבעדיענטע אייגעס פריע.
סטערס, אינד דער לאהנדיע.
נער זאלל נייטס הייליגעס עס.

סען. (יא) ווען אבער איין פריעסטער איינע פערזאן פיר געלד ערקויפט האט, זא קאן

תרגום אונקלוס

יִי מִקְדָּשֵׁהוֹן : (י) וְכָל חִילוּגֵי לָא יִיכּוּל
קוֹדֶשָׁא תּוּחָבָא דְכֹהֲנָא וְאַגִּירָא לָא יִיכּוּל
קוֹדֶשָׁא : (יא) וְכֹהֲנָא אַרִי יִקְנֵי נַפְשׁ קִנְיָן

ר ש י

למדנו שהיא מיתה בירי שמים: (י) לא
יאכל קדש. בתרומה הכתוב מדבר שכל
הענין דבר בה: תושב כהן ושכיר. תושבו
של כהן ושכירו לפיכך תושב זה נקוד פתח
לפי שהוא דבוק ואיזהו תושב זה נרבע שהוא
קנוי לו עד היובל ואיזהו שכיר זה קנוי קנין

בספיה
שנים שיוכל בשש בא הכתוב ולמדך כאן שאין גופו קנוי לאדוניו לאכול בתרומתו: (יא) וכהן כי יקנה
נפש

ב א ו ר

וטמא האוכל אותם מחלל אותם: (י) וכל זר, שאינו מזרע אהרן: לא יאכל קדש, בתרומה
הכתוב מדבר, שכל הענין דבר בה, מפי' רש"י ז"ל, ולא תוכל לפרש שכלת קודש כולל כל קדשים,
שאלו כן בכללן גם קדשים קלים ומעשר שנקרא קדש, והן מותרין לזר: תושב כהן ושכיר, לפי
הפשוט תושב כמו גר תושב שאינו עברי, ותושב כהן גוי שיושב בביתו של כהן וסומך על שלחנו,
זכן שכיר שנשכר לזרוש חרישו ולעבוד עבודתו ואע"פ שהן אוכלי לחמו, בתרומה לא יאכלו,
וכן תושב ושכיר לא יאכל בו (שמות י"ב מ"ד) האמור בספק, שאין לפרשו שם על עבד עברי
נרבע או יולד בשש, שישראל גמור הוא, וכן שנו שם במכילתא תושב זה גר תישב ושכיר גוי,
וכן כולל תושב ושכיר ישראל, שיושב בבית כהן ואוכל לחמו, או שכירו, אבל אם קנה עבד
עברי אפשר לומר שיאכל בו, אבל מכתוב הסמוך אנו למדין שלא התירה תורה לאכול בתרומה
אלא עבד כנעני, וכמו שאפרש, וא"כ גם עבד עברי בכלל תושב כהן ושכיר הוא, ויהיה תושב
נרבע שהוא עמו עד היובל, ושכיר יולד בשש, וכל שכן תושב ושכיר גוי או ישראל שאינן עבדיו
שלא יאכלו בתרומה. ורש"י ז"ל שכתב איזהו תושב זה נרבע שהוא קנוי לו עד היובל, ואיזהו
שכיר שהוא קנוי קנין שנים שיוכל בשש, ובא הכתוב ולמדך כאן שאין גופו קנוי לאדוניו שיאכל
בתרומתו, אינו חולק על דברנו, אבל תופס זה שבאין האחרים ממנו בק"ו, לא שאין תושב
ושכיר אלא נרבע ויולד בשש, וראיה שבנרייתא אמר יבוא שכיר מק"ו מתושב, והשיבו אילו נאמר
תושב לבד הייתי אומר זה קנוי קנין שנים, ועוד שאמרו יכול אפילו קנה ע"ע יאכל בתרומה,
ח"ל קנין בספו וכו', ולא נוכל לומר כן אם משמעות תושב ושכיר ע"ע היוכל בשש או ביובל,
ומצתה תבין דברי רמב"ם ז"ל שכתב (הלכות תרומות פ"ו ה') הזר אסור לאכול תרומה שנאמר
וכל זר לא יאכל קדש, אפילו היה תושב כהן או שכירו שנאמר תושב כהן ושכיר לא יאכל בו,
תושב זה שכיר עולם, שכיר זה שנים, ועבד עברי הרי הוא כתושב ושכיר, והרבה נתקשה הרב
בעל כ"מ ז"ל בלשון זה, ומפשוט הכתוב שפרשנו נכונים דבריו מאד: תושב כהן ושכיר, תושבו
של כהן ושכירו, לפיכך תושב זה נקוד פתח לפי שהוא דבק מפי' רש"י ז"ל, כלומר לא אם
התושב או השכיר עלמו כהן: (יא) וכהן כי יקנה נפש, עבד כנעני שקנוי לגופו, לשון רש"י
ז"ל, ואינו יודע איך ילא לו כן מל' כי יקנה, וגם בעבד עברי נאמר כי תקנה עבד עברי
(שמות כ"א ב'), ואין גופו קנוי לו, [א"ה], נראה שג"כ ז"ל הוכיח פירושו משלל נפש [פ].
ורא"מ ז"ל פי' בפסוק הקודם אעפ"י שכל מקנת בספו של כהן אוכלים בתרומה, כמפורש בכתוב
ובהן כי יקנה וגו' אין זה אלא אם גופו קנוי, אבל עבד עברי בא הכתוב ולמדך כאן שאין גופו
קנוי לאדוניו לאכול, ואינו מבין זה שהרי תושב ושכיר נוכל לפרש על גוי או ישראל שאינן עבדים
קנויים בכסף, ומקרא וכהן כי יקנה בעבד עברי, ולמדך שגופו קנוי לאדוניו לאכול, אבל בת"כ
אמרו

אמר כב

הוא יאכל בו ויליד ביתו הם
יאכלו בלחמו: (יב) ובת כהן כי
תהיה לאיש זר הוא בתרומת
הקדשים לא תאכל: (יג) ובת
כהן כי תהיה אלמנה וגרושה

וזרע

תרגום אשכנזי קצח

זיא דאָאָן עססען, זאָ אויך
אין זיינעם הויזע געבאָרענע
שקלאָען קעננען עָאן זיינער
שפּיזע מיטעססען - (יב) ווען
איינעס פּריעסטערס טאָכטער
איינען געמיינען הייראַטעט,
זאָ דאָרף זיא ניכט מעהר פֿאָן
דען הייליגען גאָבען עססען.

(יג) ווען אַבער דיא טאָכטער איינעס פּריעסטערס ווייטטווע אָרער געשיערען ווירד, אונד

האָט

ר ש י

תרגום אונקלוס

בספיה הוא ייכול ביה וילידי ביתו
ייכלון בלחמיה: (יב) ובת כהנא ארי תהי
לגבר חילוני היא באפרשות קודשיא לא
תיכול: (יג) ובת כהנא ארי תהי ארמלא

נפש. עבד כנעני שקנוי לגופו: ויליד ביתו.
אלו בני השפחות ואשת כהן אוכלת בתרומ'
מן המקרא הזה שאף היא קנין כספו ועוד
למר ממקרא אחר כל עהור בניתך וגו'
בספרי: (יב) לאיש זר. ללוי וישאל:
(יג) אלמנה וגרושה. מן האיש הזר:

וזרע

ומחרכא

ב א ו ר

אמרו יכול אפילו קנה עבד עברי יאכל בתרומה ת"ל קנין כספו ולא עבד עברי שאין כסף, וכך
פרשו קנין יתכן להאמר על כל הנקנה כמו כי תקנה עבד עברי, אבל הוסיף קנין כספו ללמדנו,
שהדבר הנקנה יהא שוה כסף ודומה לכספו, כמו הקונה שדה ובלים, אם רולה חוזר ומוכר
אותו בכסף לאחרים, גם מחילין לבניו אחריו, ודומה להן עבד כנעני היום קונה ומחר חוזר
ומוכרו לאחר, ומחילין לבניו אחריו, וכן בהמתו של כהן היא קנין כספו, לכן היא אוכלת בכרשיו
תרומה שהיא בכלל נפש אבל עבד עברי אין בו כסף, שאין בידו למכור אותו לאחר, אלא
עובד שש ובשביעית יולא לחפשי חנם, ואינו מנחילו כמו שאר קנייניו, אינו קנין כספו, וזהו
פשוטו של מקרא, שלבד עבדים כנעניים כספו של אדם הן, לא עבדים עבריים, וכן לא יקם
מי כספו הוא (שמו' כ"א כ"א): גשש, אחר שהוכחנו שהכתוב מדבר בעבד כנעני, יתכן שאמר נפש,
כי בקנין זה קונה כספו, שנכנס במלות מילה ובכל המלו' שהאזה חייבת בהן, ועבד עברי הנקנה
פוחת ממעלתו שהרי יוכל למסור לו שפחה כנענית להוליד ולדות: ויליד ביחו, בני העבדים
והשפחות שולדו בביתו, לפי שהן שלו וכספו הן יאכלו בלחמו בתרומה שהוא לחם הכהן, ויליד בית
כל עקן מקנוי קנין כספו, ולפי פשוטו שב על ע"ע שמסר לו רבו שפחה כנענית, אעפ"י שאינו אינו
אוכל הם אוכלין מדיון יליד בית כי כספו הוא: (יב) ובת כהן כי תהיה לאיש זר, זר מן הכהונה
אפילו לוי וישאל, או זר לה אפילו כהן, וכמו שאנו בת"כ לאיש זר אין לי אלא ממזר, מניין
אפילו ללוי וישאל, ת"ל לאיש זר, כלומר שראוי להיות לה לאיש, וכן למדנו מפסוק זה,
שאפילו אלמנה לכה"ג גרושה וחלוכה לכהן הדיוט פסלה מן התרומה: הוא בתרומת הקדשים
לא תאכל, בכל הפרשה אמר קדש וקדשים, ובאן אמר תרומת הקדשים, לכלול חוה ושוק ואל
זנת השלמים הנקראים תרומה, כמו שוק התרומה וחזה התנופה (פרשה י' ע"ו), והולרך לאסור
שתיהן כמו שאמר בת"כ, וללמד שא"פ"י שאס נתאלמנה או נתגרשה וזרע אין לה שמתרת בתרומה,
הינה מותרת בחוה ושוק: (יג) ובת כהן, האמורה למעלה: אלמנה וגרושה, או גרושה כמו
ומנה אביו ואמו (שמות כ"א ע"ו), גם אפשר בשתייהן, שושאת לזר ונתאלמנה, וחזר ונשאת
לזני ונתגרשה, ואילו נאמר גרושה, הייתי אומר אסורה בתרומה לפי שאסורה לכהן הדיוט,
אבל אלמנה שמתרת לכהן הדיוט, אפילו יש לה זרע תאכל בתרומה, לכך נאמר אלמנה, ואילו
נאמר אלמנה, הייתי אומר כשאין לה זרע חוזרת, אבל גרושה אפילו אין לה זרע אסורה בתרומה,
לכך

וורע אין לה ושבה אל בית אביה
בנעוריה מלחם אביה תאכל
וכל זר לא יאכל בו: (יד) ואיש
כי יאכל קדש בשגגה ויסקף
המשיותו עליו ונתן לכהן את-

האט קינע קינדער, זא קאן
זא וועדער אין איהרעם פא
טערס הויז צוריק קעהרען,
ווא אין איהרער יוגענד, אונד
פאן איהרעם פאטערס שפייזע
עכסען; קיין געמיינער אבער
דארף דאפאן עכסען. (יד) ווען
יזמאנד עטוואס הייליגעס
אויס אירטהום גענייעסט, זא
זאלל ער דען פֿינפטען טהייל

הקדש

זאלל ער דען פֿינפטען טהייל דאצו לעגען, אונד זא דעם פרועסטער דאז הייליגע ער

שטאט

תרגום אונקלוס

רשי

ומתרכא ובר ליה ותחוב לבית אבוקא
כרביוותקא מלחמא דאבוקא תיכול וכל
חילוני לא ייכול ביה: (יד) וגבר ארי ייכול
קודשא בשלו ויוסף הוסיפיה עלוהי ונתן
לכהן

חרע אין לה. ממנו: ושבה. הא אס יש לה
זרע ממנו אסורה בתרומה כל זמן שהזרע
קיים: וכל זר לא יאכל בו. לא בא אלא
להביא את האונן שמוחר בתרומה זרות
אמרתי לך ולא אנינות: (יד) כי יאכל קדש.
תרומה: ונתן לכהן את הקדש. דבר הראוי
להיות

באר

לכך נאמרו שיהיו: ורע, בין זרע בין זרע זרעה פוסלה מתרומה, ואפילו זרע זרעה פסול
פוסלה מתרומה, חוץ מזרע זרעה מן השפחה והנכרית, שנאמר ורע אין לה, לריך שיהיו
זרעה, אבל הנולד מן השפחה והנכרית אינו זרעה: ושבה אל בית אביה, יראה לצי הפשט
שהוא תנאי כמו ורע אין לה, כלומר מלבד שאין לה זרע, גם שבה אל בית אביה, אל משפחה
הראשונה, שאין לה עסק עוד עם משפחת בעלה, פרט לשפחה בעלה, והיא שומרת יבם,
ותנאי שלישי שחובב נעוריה, טרם ידעה איש, פרט למעוברת, וכן שנו בת"כ ושנה אל בית
אביה פרט לשומרת יבם, ננעוריה פרט למעוברת, ולולי שהן תנאים מה היה לורך להאמר,
יאמר ורע אין לה מלחם אביה תאכל, וכי הכרובה הנחוב שדור בבית אביה, והרי כל שאין
לה זרע אפילו דרה בעיר אחרת אוכלת בתרומה, וכן משמע ו"ו ושנה כמו ו"ו של ורע שניהן
תנאים, וכן תרגמו יב"ע, אבל רש"י ז"ל פי' ושבה, הא אס יש לה זרע ממנו אסורה בתרומה
כל זמן שהזרע קיים, משמע מדבריו כי ושבה ענינו להחזיר לשבוב לבית אביה להיות גם ננעוריה
לאכול מלחמו: מלחם אביה האכל, בתרומה ולא בחזה וזוק: וכל זר לא יאכל בו, כבר
נאמר למעלה (פסוק י'), לכן פי' רש"י ז"ל לא בא אלא להביא את האונן שמוחר בתרומה,
זרות אמרתי לך ולא אנינות. וכפי הפשט פי' ראב"ע ז"ל על כן אס יש לה, ובענינו לא תאכל
היא, ויחר פשוט נראה לפי שדבר למעלה בזרים מן הבהונה, שנשאת ללוי ולישראל, הוסיף באן
אפילו נשאת לכהן אסור לה, הזרע הנולד ממנו חלל וזר מן הבהונה ולא יאכל בו, אע"פ שהוא
מזרע הבהנים. ורבותינו סמכוהו לענין שלאחריו, ונא ללמד זר האוכל תרומה בשגגה חייב
צדומש, אבל בת כהן שנשאת לישראל ומת והניח זרע, אס אכלה תרומה אינו משלמת חומש,
וכן כהן שאל תרומת חברו לפי שאין זרים לה: (יד) ואיש, פרט לקטן: כי יאכל קדש,
תרומה, אבל אוכל קדשי קדשים לאחר זריקת דמן בשוגג משלם את הקרן לכהנים, והכהנים
לוקחין נדמיו שלמים כן שנו בת"כ: דמשיותו, שהוא הוא וחומשו חמשה, נאלץ מוסיף הרביעית
ממה שנהנה: ונתן לכהן את הקדש, אילו אמר לכהן לכהן, היינו שומעים שנידך לשלם
קרן וחומש לכהן אבל מה שנתן לו אינו תרומה, לכך אמר את הקדש, שעל הקרן והחומש
כל קדושת תרומה ואס כן כניך לשלם לו דבר הראוי להיות קדש, שאינו פורע לו מעות,
אלא

א ס ר כ כ

הַקִּדְשׁ: (טו) וְלֹא יִהְיוּ אֶתְּךָ דְשֵׁי
בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת אֲשֶׁר יִרְיֻמוּ
לַיהוָה: (טז) וְהֵשִׂיאוּ אוֹתָם עֵוֹן
אֲשֶׁמָּה בְּאֲכָלָם אֶתְּךָ דְשֵׁיהֶם כִּי
אֲנִי יְהוָה מְקַדְּשִׁים: פ

שלישו
וידבר

תרגום אשכנזי קצט

שטאטטען. (טו) זיא זעלבסט
זאללען דיא הייליגטהער
דער קינדער ישראלים ניצט
ענטווייהען, וועלכע זיא נעגני
ליך, דעם עוויגען צו עהרען,
אויפנעהמען; (טז) אונד ניצט
פֿערשולדונג אויף זיך זעלבסט
לאססען, אינדעם זיא איהרע
עוויגע הייליגע זיא.
פֿער

הייליגטהער פֿערזעהרען; דען איך דער פֿער

תרגום אונקלוס

לְבַתְּנָא ית קודשא: (טו) וְלֹא יִחְלוּן ית
קודשא דבְּנֵי יִשְׂרָאֵל ית די יִפְרִשׁוּן קִדְם
י: (טז) וְיִקְבְּלוּן עַל יְהוּוֹן עֵוִין וְחוּבִין בְּמִיכְלָהוֹן
בְּסוּאָבָא ית קודשִׁיהוּן אַרִי אַנְא יִי מְקַדְּשִׁהוּן:
ומליל

ר ש י

להיות קדש שאינו פורע לו מעות אלא
פירו' של חולין והן נעשין תרומה: (טו) ולא
יחללו וגו'. להאכילם לזרים: (טז) והשיאו
אותם. את עלמם יטענו עון באכלם את
קדשיהם שהובדלו לשם תרומה וקדשו
ונאסרו עליהן. ואנקלוס שתרגם במיכלהון
בסואבא אלא ללורך תרגמו כן: והשיאו
אותם. זה אחד משלשה אתיס שהיה ר' ישמעל דורש בתורה שמדברים באדם עלמו וכן ביום מלאת
ימי נזרו יביא אותו (במדבר ז') הוא יביא את עלמו וכן ויקבור אותו בני (דברים ל"ד) הוא קבר את
עלמו כך נדרש בספרי:

ב א ו ר

אלא פירות של חולין והן נעשין תרומה: (טו) ולא יחללו את קדשי בני ישראל, פי' רש"י
ז"ל להאכילם לזרים, ורמב"ן ז"ל טען עליו שלא הזכיר לאו זה בתלמוד, אלא חסור הוא לעשות
כן כמו בשאר כל האמורין, ויפה טען, ותשובת הרא"ש ז"ל על טענה זו אינה מתבררת לירמב"ן
ז"ל פי' טעם הכתוב כי בני ישראל נמשך למעלה, והוא אזהרה שנית בזה שלא יאכל קדש בעבור שירגה
להזכיר בו העונש, ואמר והשיאו אותם את עלמם כאשר יאכלו את קדשיהם, ולפירושו היה ראוי
לומר ולא יחללו את קדשיהם, ואם לתקן זה אמר כי בני ישראל נמשך למעלה, ונאלו שער
הכתוב ולא יחללו בני ישראל את וגו', הרי מלת קדשי סמוך, ועוד עונש זר האוכל תרומה
מפורש למעלה ומחו בו כי יחללוהו, וכאן העונש סתום, ולפי פשוט הכתוב נראה לי שמוסב על
ראש הענין, תחלה אמר ויחזרו מקדשי ב"י ולא יחללו את שם קדשי, כולל כל הקדשים כמו
שפרשו שם, שיפרשו מהן בטומאתן, ואח"כ זכר דיני התרומה ושארורה לזרים, לכן חתם הענין
ולא יחללו את קדשי ב"י, שיפרשו מהן בטומאתן כי על קדשי מונח כבר אמר אשר הם מקדשים
לי, ופרשו טעמו שהקרבת כלו יקדישו לגבוה, להקריב ממנו חלב ודם על המזבח, לכן הנשאר
ממנו לאכילה קדושת הקרבן עליון ולפי שאין הדבר כן בתרומה, שאין ממנה דבר לגבוה, שהרי
מתחלה מפרשים אותה להיות ללזמו של כהן, שמה תאמר אין בזה חלול קדש כשיאכלוהו בטומאה,
חזר ופי' את אשר ירימו לה', שגם התרומה ירימוה קדש לה', אלא שהשם נתנה במתנה לזרע
אחר, בתנאי שיהגו בה בקדושה, כמו בזה קדשים שאין קדש ונתן להם מזבחן גבוה (טז) והשיאו
אותם עון אשמה, אם יאכלו התרומה בטומאת הגוף, כמו שאוכלים לחם חולין שלהם יטענו
על עלמם עון אשמה, כי אני ה' מקדשם, והיו קדש, וכן תרגם אונקלוס ז"ל ויקבלון עליהון
עוין חובין, במיכליהון בסואבא ית קדשיהון, וזה נדעת ר' ישמעל שהיה דורש שלשה אתיס
בזורה שמדברים באדם עלמו, וזה אחד מהן. ורש"י ז"ל פי' את עלמם יטענו עון, באכלם
את קדשים שהובדלו לשם תרומה וקדשו ונאסרו עליהן, לשטרו פי' ששם אס יאכילום לזרים,
אבל מלת באכלם משמעותו על הנהנים כמו ולא יחללו. ורבותינו ז"ל דרשו עוד מפסוק זה
אזהרה לאוכל טבל קדש שנעלה הימנו תרומ' גדולה ותרומת מעשר, ואמרו את אשר ירימו
לה' במתדין לתרום הכתוב מדבר: עון אשמה, עון שיאסם בו, שיתחייב עליו דין, כי המתחלל
קודש נקרא עון, שמוטב מחשבות קלות ראש על עניני קדש, וכמ"ש (פרשה ז' א'): כי אני ה'

(יז) פֿערנער שפראך דער עויניג צו משה, ווא פֿאלגעט:
 (יח) רעדע מיט אהרן, מיט זיין נען זעהנען, אונד מיט אללען קינדערן ישראל'ס, אונד זאגע אייהנען: וועלכער מאן אויס דעם הויזע ישראל'ס אָדער איין פֿרעמדער אין ישראל, דער איין אָפֿערה ברינגען ווילל, עס זיין זעהנען געליבדע אָדער אלס פֿרייאווילליגע גע. שענקע, דאס זיא נעמליך איין זאנצעס אָפֿערה דעם עויניגען צו עהרען ברינגען וואָללען; (יט) צור גנאָדע אויפֿגענאָמ.

(יז) וַיִּדְבֹר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:
 (יח) דַּבֵּר אֶל-אֶהֲרֹן וְאֶל-בְּנָיו וְאֶל כָּל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן-הַגֵּר בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִקְרִיב קָרְבָּנוֹ לְכָל-נְדָרֵיהֶם וּלְכָל-נְדָבוֹתָם אֲשֶׁר-יִקְרִיבוּ לַיהוָה לַעֲקֹה:
 (יט) לְרֹצְנֵכֶם תָּמִים זָכָר בַּבֶּקֶר

בכשבים

מען צו ווערדען: מוס עם אָהנע לייבעספֿעהלער, מעננליכען געשלעכטעס, פֿאן רינדפֿיה, שאַ

ר ש י

(יח) נדריהם. הרי עלי: נדבותם. הרי זו: (יט) לרזונכם. הביאו דבר הראוי לרבות אתכם לפני שיהא לכם לרזון אשי"מנט בלעז ואיזהו הראוי לרזון. תמים זכר בבקר בכשבים ובעזים. אבל בעולת העוף אין לריק תמות וזכרות ואינו נפסל במוס אלא בחסרון אבר: לפלא

תרגום אונקלוס

(יז) ומליל יי עם משה למימר:
 (יח) מליל עם אהרן ועם בניהו ועם כל בני ישראל ותימר להון גבר גבר מבני ישראל ומן גיריאי בישראי די יקריב קורבניה לכל נדריהון ולכל נדבתיהון די יקרבון קדם יי לעלתא: (יט) לרעוא לכון שלים

באור

מקדשם, לכן עון גדול ביד המחללס: (יח) איש איש, אמרו רבותינו ללמד שהגוים נודרים נדרים ונדבות בישראל: ומן הגר בישראל, זה גר לזק שהוא בישראל: אשר יקריב קרבנו, שגדל להביא קרבן, או נדבו לנו להביאו, ורובה למלאכת נדרו ולהפריש בהמה מעדרו, והוא לכל נדריהם לכל נדבותם, ויקריב יקדיש, כמו אדם כי יקריב (פרשה א' ב') ושם בארנוהו: לכל נדריהם ולכל נדבותם, לכל מיני נדר ולכל מיני נדבה, ושם על בני ישראל, וההנדל שבין נדר לנדב' בארנו בפרשת לו את אהרן, וכמו שאמרו חכמים נדר הרי עלי, ונדבה הרי זו, כי סתם נדר הוא בעת לרה, כשיאמר אס יעשה לי השם כך, הרי עלי להקריב כך וכך, או שאמר אס יהיה לי כך, הרי עלי עולה, ויש נודר בלי תנאי שיקרנו כך אלא אומר הרי עלי להביא עולה או שלמים, לפי שאין בהמה מזומנת לפניו, אבל נדבה הוא המנדב ממה שיש בידו ואמר הרי בהמה זו לעולה, ולכן כשנודר חייב באחריות, אבל נדבה שמיחד מיד הבהמה שרובה להקריב, אינו חייב באחריות: יקריבו, יקדישו: לעלה, זכר תחלה עולה שובהג נה זכרות ותמות, וכבר אמר זכר תמים יקריבונו (פרשה א' ג'), ולמד כאן שאם הקדיש בעל מוס עובר בל"ת, אבל הקדיש נקבה לעולה אעפ"י שאינה קרבה אינו עובר בל"ת, כי בעל מוס בזיון קדיש הוא אבל נקבה קרבה בשאר מיני קרבנות בהמה: (יט) לרצונכם, הביאו דבר הראוי לרבות אתכם לפני, שיהא לכם לרזון אשיימ"נט בלעז, ובל"א (בעזענפֿטייגונג), ואיזהו הראוי לרזון תמים זכר, לשון רש"י ז"ל, ודומה לזה פרשו בפסוק לרזונו לפני ה' (פרשה א' ג'): חמים זכר בבקר בכשבים ובעזים, ולא נאמר עוף, מכאן למדו בתורת כהנים תמות וזכרות

בְּכַשְׁבִּים וּבְעֵזִים: (כ) כָּל אֲשֶׁר-
בּוֹ מוֹם לֹא תִקְרִיבוּ כִּי-לֹא לְרִצּוֹן
יִהְיֶה לָכֶם: (כא) וְאִישׁ כִּי-יִקְרִיב
וּבַחֲשָׁלְמִים לַיהוָה לְפִלֵּא-גֶדֶר
אוֹ לְגִדְבָה בְּבָקָר אוֹ בְצִיֵּאן תָּמִים

שִׁפְעוּ אָדָּעַר צִיעֵגֶען זִיין;
(כ) וואס איינען פֿעהלער האט,
מיסט איהר ניכט דארברייגען,
דען עס ווירד ניכט צור גנאָ-
דע אויפֿגענאָמען ווערדען.
(כא) ברינגט יעמאנד איין
פֿריידענאָפֿפֿער, דעם עוויגען
צו עהרען, אַלס איין בעזאָנדע-
רעם געליבדע, אָדער אַלס

יהיה

פֿרייאַוויליגעס געשענק, פֿאָן רינדפֿיה אָדער קליינפֿיה, זאָ זייא עס אָהנע מאַנגעל, ווען
עס

תרגום אונקלוס

ר ש י

דָּבָר בְּחֹרֵיָא בְּאִמְרֵיָא וּבְעֵזֵיָא: (כ) כָּל (כא) לְפִלֵּא נָדָר - לְהַפְרִישׁ בְּדַבְּרוֹ:
דִּי בִיָּה מוֹמָא לֹא תִקְרִיבּוֹן אַרְי לֹא לְרִעּוּא יְהִי לְכוּן: (כא) וּגְבָר אַרְי יִקְרִיב
נְכַסְתָּ קוֹדֶשֶׁיָא קָדָם יי לְפִרְשָׁא גִדְרָא אוֹ לְגִדְבָתָא בְּתוֹרֵי אוֹ בְּעֵנָא שְׁלִים
יהי

ב א ו ר

בנהמה ואין תמות וזכרות בעופות, ופרסוהו (שס פסוק י"ד), ולמי שעיקר הפרשה מזהרת
במומין, שאם מקדישן למזבח עובר בלאו, הקדים תמים לזכר, ועניו חס לרלוונס
יהיה, לריך שתקדישו לי התמים שבזכרים, ומלת תמים בארנוהו (שס פסוק ג'), שמלבד
שלא יחא בו מום, גם לריך שיהיה למזבח ממזבח עדרו, נעדר כל חסרון, אבל אינו עובר
בל"ת אלא על בעל מום, ולהלן שמדבר מאיזו מינין יקדיש קרבנותיו, הקדים זכר לריך
להקדיש כר לעולה ולא פרה, ואותו הפר יהיה ג"כ תמים: (כ) כל אשר בו מום, אפילו
מום עובר לא תקדישו בעוד מומו בו, ולא יאמר אקדישו ואמתין להקריבו עד שיעבור מומו,
אלא כשמקדישו עובר בל"ת, כי בזיון הוא בקדשים: לא תקריבו, לא תקדישו, וכן שנו בת"כ
לא תקריבו, אי משום כל תשקט הרי כל תשקט אמור למטה, פי' לא תקריבו אלה לה', הא
אינו אומר לא תקריבו, אלא משום כל תקדיש: כי לא לרצון יהיה לכם, לא תפיקו רכון
מה' חס תקריבו כאלה, ומלת רכון בארנוהו (שס פסוק ג'): (כא) ואיש כי יקריב וזבח
שלמים לה', כולל שלמים ותודה, כי הנמלט מלכתו זבח תודה, והוה לענין הגדר שנודר
בעת לרה, והמנדב מרוב שמחה וטובה, מביא שלמים הנאכלין לב' ימים ולילה א': לפלא
גדר או לגדבה, זהו פי' זבח שלמים, ואלת לפלא פי' רש"י ז"ל להפריש בדבורו, וכן אמר
ראב"ע ז"ל לפלא, לפרש, וכן ת"א ז"ל לפרשא גדרא, ולא ידעתי לאיזו כורך נכתב לפלא וכל
נודר ונודב לריך לפרש, ואחשוב כי מדרך הנודר בעת לרה, לנודר עולה שכלה למזבח, לא
שלמים לשמחה, וראיה אבוא ביתך בעולות אשלים לך נדרי (תהלים ס"ז י"ג), אשר פלו שפתי
ודבר פי בלר לי, עולות מחים אעלה לך (שס ס"ד י"ד וט"ו), ויפתח נדר עולה, אלא שלפעמים
מלבד העולות, ירחיב נדרו להביא גם זבחי תודה כשימלט מלכתו, לספר לאחיו חסדי ה' על
זבחיו, וכן הנודר על בקשת טובה ג"כ ידור עולה, ולפלא נדר ידור לפעמים גם שלמי שמחה,
שכשישיג הטובה יזבח זבחי שלמים, להודות בקהל רעיו כי טוב ה' לעולם חסדו, והוה שאמר
לפלא נדר, שיקריב זבח שלמים, או תודת שלמיו שפירש עם הגדר, ואין כן גדבה הנאה
מרוב שלווה מדרבה להיות זבחי שלמים, ולכן תמלא בכל מקום לשון הפלאה אבל נדר, כמו כי
יפליא לנודר נדר נזיר (במדבר ו' ב'), כי אחרים נודרים עולה ושלמים, וזה ירחיב ויפרש נדרו
להיות נזיר, וכן איש כי יפליא נדר בערכך נפשות (פר' ב"ז ב'), ושם אפרש - וההפלאה הזאת
נוכרת בס' תהלים, אמר לך אונח זבח תודה ובשם ה' אקרא (תהלים קט"ז י"ו), כשתחילני
אביא גם זבחי תודה וארנן בשמך בתוך אחי, ואחריו נדרי לה' אשלים וגו' שהן העולות,
ואמריקן אמר בחלרות בית ה' בתוכני ירושלים, ראש הכתוב על העולה, שתקרב כליל בחלרות
ה'

תרגום אישכנזי

אמר כב

יְהִי לְרִצּוֹן כָּל־מוֹם לֹא יִהְיֶה
כּוֹ: (כב) עֹרֶת אוֹ שְׁבוּר אוֹ־חֲרוֹן
אוֹ־יִבְלַת אוֹ גֶרֶב אוֹ יִלְפַת לֹא־
תִּקְרִיבוּ אֱלֹה לַיהוָה וְאִשָּׁה לֹא־
תִּתְּנוּ מֵהֶם עַל־הַמִּזְבֵּחַ לַיהוָה:

עם גנעדיג אויפגענאממען
וועררען זאלל, עם מוס גאר
קינען לייבעסעהלער האבען.
(כב) וואס מויט בלינד הייט בעי
האפטעט, געברעכליך, פער
שטיממעלט איזט, וואס ווארי
צען האט, מויט טראקנער אדער
פייטער קרעטצע בעהאפטעט

איזט, זאלבע שטיקע מויסט אוהר ניכט דעם עוויגען צו עהרען דארבריינגען, אונד
קיין פייער אפפער דאפאן דעם עוויגען צו עהרען אויף דען אלטאר לעגען.

תרגום אונקלוס

ר ש י

יְהִי לְרִצּוֹן כָּל מוֹמָא לֹא יִהְיֶה בֵּיהּ: (כב) עֹרֶת
אוֹ חֲבִיר אוֹ פְּסִיק אוֹ יִבְלָן אוֹ גֶרֶבן אוֹ
חֲרוֹן לֹא תִקְרִיבוּן אֵלָיו קִדְּם יי וְקִרְבָּנָא
לֹא תִתְּנוּן מִנְהוֹן עַל מִדְּבָחָא קִדְּם יי:

(כב) עורת. שם דבר של מוס ערוון
בלשון נקבה שלא יהא בו מוס של ערוון:
או שבור. לא יהיה [ס"א שלא יהיה שבור]:
חרון. ריס של עין שנסדק או שנפגס וכן
שפתו שנסדקה או נפגמה: יבלת. ורוא"ה
בלשון: גרב. מין חזויות וכן ילפת. ולשון
ילפת כמו וילפת שמאון (שופטים י"ו)
שאזחה בו עד יום מיתה שאין לה רפואה:
לא תקריבו. שלשה פעמים להזהיר על
תתנו.

וחור
הקדשתן ועל שחיטתן ועל זריקת דמן: ואשה לא
תתנו. אזהרת הקטרתן:

לרוע

ב א ו ר

ה', וסופו על זבחי תודה, שהן נאכלין בכל העיר, ולכן אכל העולה (פסוק י"א) לא אמר
לשון הפלגה: חמים יהיה לרצון, אעפ"י שבאין גם נקבות, תמימין יהיו: (כב) עורה,
פי' רש"י ז"ל שם דבר של מוס ערוון בלשון נקבה, שלא יהא בו מוס של עורת, כלומר שאינו
תאר נקבה מן עור לזכר, שהיה ראוי להיות העיין בחיר"ק, ועוד למה לא יזכר הזכר, ועוד
שבור וחרון על הזכר, אלא שם המוס הוא בין לזכר בין לנקבה, אבל ראש"י ז"ל פי' שהוא שם
התאר לעין, ועין לשון נקבה: שבור, שיש בו אבר שבור הן יד או רגל או אפילו שבר זנב,
כמו שזכרנו ב"כ, כי הכל בכלל שבור, וכן כל שהוא בגלוי, אבל שבר כלל שבסתר אינו מוס, ולמדוהו
ממואי אדם, ובעל מוס של עורת אינו אלא בעין, ובעל מוס של שבור באברים רבים, ומה
שפי' רש"י ז"ל או שבור, לא יהיה, רצונו בעל מוס של איברי שבור לא יהיה: חרוון, בעל
מוס של חרינה וסדיקה לא יהיה, כגון ריס של עין שנסדק או שנפגס, וכן שפתו שנסדקה או
שנפגמה וכיוצא בהן, וחרון כמו גזר, כמו ומחרון תבואתה (משלי ג' י"ד), שהן המזלבים
הנזורים מן הארץ, משפטיך אתה חרכת (מ"א כ' מ'), גזרת, ובלשון משנה הרבה שמת יעשה
חרון: יבלת, פי' רש"י ז"ל ורואה בלע"ז (ווארלען), ושם דבר של מוס הוא כמו עורת, וענינו
שלא יהא הקרפן בעל מוס של יבלת והוא שנינו ב"כ יבלת, זה בעל יבלת: גרב, בעל מוס
של גרב וכן ילפת, ובאירוס למעלה (פרשה כ"א כ'): לא תקריבו, זהו לאו על שחיטת בעל
מוס: אלה, אבל אתה מקריב את שנעבדה בו עבודה: ואשה, מתנת אש, וזוהי ההקטרה,
מלכד

ה מ ע מ ר

(כב) יבלת, כתב הרב הזבאר שהוא שם דבר של מוס עיין בדבריו, אולם הרד"ק אמר שהוא
שם התואר לבהמה שיש לה יבלת כמו חרון שהוא תואר, ומלכד שיפלא לפי דבריו למה הזכיר
התוארים

(כג) וְיִשׁוּר וְנִשָּׂה שְׂרוּע וְקָלוּט נִדְבָחָה
תַּעֲשֶׂה אֹתוֹ וְיִגְדֵר לֹא יִרְצָה:

(כג) איינען אַכסען אָדער
איין לאם, דאָ איין גליד
צו לאַנג אָדער צו קורץ האַט,
קאַננסט דוא וואָהל צום פֿרײַ.

ומעוד

ווילליגען געשענקע מאַכען, אַבער פֿיר איין געליבדע ווירד עם ניכט וואָהל אויפֿגענאַממען.

תרגום אונקלוס

ר ש י

(כג) וְחֹר וְאִמֵּר יִתִּיר וְחִסִּיר נִדְבָחָה
תַּעֲבֹד יְתִיָּה וְיִגְדֵרָה לֹא יִתְרַעִי:

(כג) שרוע. אַכר גדול מחזירו: קלוט. פּרסותו
קלוטות: נדבה תעשה אותו. לבדק הבית: ולגדר.
למזבח: לא ירצה. איזה הקדש בא לרבות הוי אומר
זה הקדש המזבח:

ודימרים

ב א ו ר

מלבד שערב על שחיתתן וזריקת דמם, עובר גם על הקטרתן: (כג) וישור ושה שרוע,
פרשוהו (פרשה כ"א י"ח): וקלוט, אמרו בת"כ פרסת רגלו דומה לשל סוס, פרסת רגלו דומה
לשל חמור, כלומר עגולים כשל סוס ושל חמור ואינן שסועין, ואם הם עגולין ולא שסועין זהו
קלוט האמור בתורה, ויאמר ראב"ע ז"ל קלוט הפך שרוע, מגזרת עיר מקלט, שאינן רחנים
כשל שור וזה: נדבה תעשה אהו, אין לפרשו בקדשי מזבח כמו לפלא נדר או לנדבה, ושהבדיל
בין שרוע וקלוט לשאר מומין, שכל המומין פסולין בין לנדר בין לנדבה, ושרוע וקלוט אינן
פסולין אלא לנדר, שאם אמר הכי עלי סתם, לריך לשלם נדרו תמים, אבל אמר על שרוע
וקלוט לכתחלה הכי זו עולה מותר להקריבה, כי אין הדעת סובלת שיקרב שרוע וקלוט
למזבח, שהן מומין גלויין וותר מן המומין שזכרו תחלה, והכי במומי אדם נזכר שרוע אלא עור וכסס
וקרום, שהן המומין הגדולים מהזכרים אחריהם, וכן קלוט בנהמה משונה, ועוד שדומה לסומן
שומאם. והאמת קבלת נבותינו ז"ל שגזר בת"כ נדבה תעשה אותו לבדק הבית, והוא הדין לנדר לבדק
הבית, כמו שדרשו נדבה תעשה אותו ולגדר, ולגדר למזבח לא ירצה ולא לנדבה, איזהו הקדש בא לרבו,
הוי אומר זה הקדש מזבח. ורמב"ן ז"ל רצה לתקן לשון המקרא בפי קבלתם ואמר רוב הנדבין לבדק
הבית, כמו שאמר במשכן כל נדבין לב הביאו את תרומת ה' (שמות ל"ה כ"ב), ובמקדש אני ביושר
לדבין התנדבתי (ד"ה א' כ"ט ע"ז), ובבנין שני עם הנדבה לבית אלהים (עזרא א' ד'), כי אין
צערין בדק הבית חוץ רק נדבת הנפש, ומנהג הנותנים לבדק הבית שנדבה יביאו הכי זו לבנין,
לפיכך כל נדבה סתם הוא לבדק הבית, ונדר סתם יאמר לקדשי מזבח, לך אונח זבח תודה
וגו' נדרי לה' אשלים וגו' (תהלים קט"ז י"ד), אבוא ביתך בעולות אשלים לך נדרי (שם ס"ו י"ג)
עלי אלהים נדריך אשלים תודות לך (שם נ"ו י"ג), והנותנים למזבח נדרים יביאו, אם ילתיני
אלהים אבוא לפניו בעולה, וזהו ושר ושה שרוע וקלוט נדבה תעשה אותו, לכל אשר ידבנו,
ולגדר לה' לא ירצה. ואם גם הרב רא"ס ז"ל קבל דבריו אני תמה, שכל פראות הקדשות שהן
לבדק הבית, מתחילות בלשון נדר איש כי יפליא נדר בצרכך נפשות לה' (פרשה כ"ז ב'), וכל
דבני הפרשה שם סובבים על זה, וכן וידר יעקב נדר (בראשית כ"ח ב'), ולא היה לא לעולה
ולא לקרבן, וכן וידר ישראל נדר וגו' והצרמתי את עריהם (במדבר כ"א ג'), ותרמים לבדק הבית,
ובקדשי מזבח מלינו נדבה אונחה לך (תהלים כ"ד ח'), ושריו לנדבה לעם ולבהנים (ד"ה ב'
ל"ה ח'), וכל נדבין לב עולות (שם ב' כ"ט ל"א), התנדבו לבית אלהים (עזרא ב' ס"ח), והכלל
יש נודר נדר למזבח, ויש לבנין הבית או לעניים, וכן נדבה היא למזבח, גם לבדק הבית, שכל
אומר הכי עלי ואינו מפרש מיד קרוי נדר, אפילו אינו בעבור לרה, לכן יראה בעיני שהבמזב

תפס

ה מ ע מ ר

התוארים שזכר וחרון בלשון זכר ויבלת בלשון נקבה, גם הוא במשנה שם דבר, כמו חותכין
יבלת במקדש. ואולי יבלת הוא מענין והארץ תחן יבולה, והוא מה שנקרא בל"א (חייך אויסי
וואוס), ובספר המלים להחכם געזעניוס נשמטה המלה הזאת.

(כד) ומעוך וכתות ונתוק וכרות
לא תקריבו ליהוה ובארצכם

לא

(כד) איין שטיק, דעססען חאָ
דען צערדריקט צערקוועטשט,
אבגעריססען, אדער פֿערשניט
טען זינד, זאלט איהר ניכט דעם
עוויגען צו עהרען דאָרבריינגען,
אין

תרגום אונק לוס

ר ש י

(כד) ודימרים ודירסים ודישליף ודיגויר
לא תקריבו קדם יי ובארעכון לא

חעבדון

כתובים הם בתוך הכיס והכיס לא תלש : וכתות : כרותין בכלי ועודן ככיס : ומעוך : תרגמו ודימרים
זהו לשון בארמית ל' כתושה : וכתות : תרגמו ודירסים כמו הבית הגדול רסיס' (עמו' ו')
בקיעות דקות וכן קנה המרוסס : ובארצכם לא תעשו : דבר זה לסרס שום בהמה וזויה

ב א ו ר

תפס בכל אחד אוחו שיש ללמוד השני ממנו, התיר נדבה לבדק הבית וכל שכן נדר, ואסר
נדר למזבח וכל שכן נדבה, והטעם כל מתנדב בנפש חפלה מתנדב מרוב שמחה, ואומר הרי
זו ואיך יפריש לבתחלה בעל מוס נבזה, על זה נאמר הקריבהו נא לפתח הירכך או השא
פניך (מלאכי א' ח'), לא כן נודר שאמר הרי עלי, ולפעמים כבוא מועד לשלם נדרו חפץ
לשלם ממיטב פרים, ואין בעדרו כי אם רזה ובעלת מוס ואין ידו משגת לקנות מן השוק,
והרי זה שאינו עושה דרך ציון, ואפשר לטעות שיעלה לרכון, לכן אמר ולנדר לא ירבה, וכל
שכן לנדבה, ומאמרו נדבה תעשה אותה לבדק הבית, למדנו מאותו טעם עלמנו כ"ג שיעשה לנדר,
ועל זה דרשו בת"ס שנדבה שבראש הכתוב מוסב על ולנדר, ונדר שבסוף הכתוב מוסב על
נדבה, וראיה שאמר וארוה נובל ויש בעדרו זכר ונודר וזבח משחת לה' (שם שם י"ד) מאמר
הנודר ויש בעדרו זכר ומזבח, וזבח משחת, אבל נודר ואין בעדרו תמים ואין בידו לקנותו וזבח
משחת, אעפ"י שעובר בלאו אינו באורו, ומקרא שלמעלה, וכי תגישון עור וגו' הקריבהו נא
לפתחך (שם שם ח'), על נדבה ידבר, ויפה זכר שרוע וקלוט שהן מומין גדולים בעבור נדבה
תעשה אותה וכל שכן מומין אחרים, כי לאסור מזבח כנר נאסרו כל המזומים למעלה, ו' ח"ה
לפי שאינו של מקרא נראה לי שכן פרושו, אחרי אשר אסר הקרבנות בעל מוס על המזבח, אמר
שיכול לעשות ממנו נדבה לה', להקדישו לנודר נבזה המותר בו, והוא כמ"ג חז"ל לבדק הבית,
והנדבה שאמר הרי זה לבדק הבית, ולנדר לא ירבה, כלומר אם אמר הרי עלי שור לבדק
הבית, לא יביא שרוע וקלוט או בעל שאר מומין. ורז"ל שהתירו נדרי בעל מוס לבדק הבית,
היינו אם אמר הרי עלי שבור או חרוץ לבדק הבית, אבל אם אמר סתם הרי עלי שור או שה
לבדק הבית, לא ירבה אם יביא בעל מוס, ועל הדרך הזה מתורגם בל"א^ו : (כד) ומעוך וכתות
ונתוק וכרות, בנילים או בניד, מעוך ביטיו מעוכין ביד, כמו שמה מעכו שדיהן (יחזקאל כ"ג
ג'), כתות, כתותים והוא יותר ממעוך, כמו וכתת נחש הנחשת (מ"ב י"ח ד'), כתית למאור
(שמות כ"ז כ'), נתוק, תלושין ביד עד שנפסקו החוטים שתלוין בהן, אבל כתובים הם בתוך
הכיס, והכיס לא תלש, וכתות כרותין בכלי ועודן ככיס, מפי' רש"י ז"ל, ויראה כי ארבעתן
אינן דומים למומין הנזכרים תחלה, שהרי אינן בגלוי, וחכמים למדו מה שבר רגל ושבר יד
בגלוי, אף כל בגלוי, אלא שנקראים מומים בעבור הסרוס, שהוא משחת שאינו מוליד, וכל
הבע"ט נבראו לפרות ולרבות, כמו שזכר במעשה בראשית, ולכן זכר ארבעה אלו כפני עלמין
שאינן דומים לשאר מומין שכללן יש ציון קדשים באמרו הקריבהו נא לפתחך, ואילו אין בהן
ציון, שעושין כן לפטמם, והם טובים לאבילה יותר מאותן שאינן מסורסין, עד שעולין על
שלתן מלגים אבל אסורין למזבח לפי שהוא דבר משחת, וסמך לו ובארצכם לא תעשו, ללמדנו
שמאוס הדבר לפני ה' ה' ו' ואסר עלינו מעשים אלו באזהרה, ובהיות אחת מהן בהמה
אסורה למזבח : ובארצכם לא תעשו, במקדש אסור להקריבה, ובארצכם כל מקום שאדם
יושבים אע"פ שמתרין לאבילה, לא תעשו אתם דבר זה לסרס שום בהמה וזויה אפילו עמאה,
לכך

לא תעשו: (כה) ומיד בקרבן לא תקריבו את לחם אלהיכם מכל אלה כי משחתם בהם מום בם לא ירצו קבם: (כו) וידבר

אין אייערעם לאנדע ואלבעם ניכט מאבען. (כה) אונד פאן דער האנד איינעם אויסלעגן דערס דערגלייכען ניכט אני נעהמען, אום עם צור אפפער שפייע אייערעם גאטטעם דארצוברינגען, זיא האבען איינע פערשטימלונג אן זיך,

יהוה

אלו איינען לייבעספעהלער, אונד קעננען אייך ניכט צור גנאדע אויגענאממען ווערדען.

תרגום אונקלוס

ר ש י

תעבדון: (כה) ומיד בר עממין לא תקרבון ית קרבן אלהכון מכל אילין ארי חבולהון בהון מומא בהון לא להענא ירהון לכון: ומליל

ואפי' עמאה לכך נאמר בארלכס לרבות כל אשר בארלכס שאי אפשר לומר לא כלטון על הסרום אלא בארץ שהרי סרום חובת הגוף הוא וכל חובת הגוף נהגת בין בארץ בין בחובה לארץ: (כה) ומיד בן נכר. ארמי שהביא קרבן ביד כהן להקריבו לשמים לא תקריבו לו בעל מום ואפי' שלח נאסרו בעלי מומין לקרבן בני נח לא אס בן מחוסרי אבר זאת נהגת בבמה שבדות אבל על המזבח שבמזבח לא תקריבו אבל תמימה תקבלו מהם לכך נאמר למעלה איש איש לרבות את הארמים שנודרים נדרים ונדבו בישראל: משחתם. חבולהון: לא ירצו לכם.

ב א ו ר

לכך נאמר בארלכס לרבות כל אשר בארלכס, שאי אפשר לומר לא כלטון על הסרום אלא בארץ, שהרי סרום חובת הגוף, וכל חובת הגוף נהגת בין בארץ בין בח"ל, מפי' רש"י ז"ל, וכן הוא בת"כ. ויש להוסיף שאין לומר שהטעם הוא לפי שמקריבין ממינין אלו קרבן לה', שאם כן היה לו לאסור כן בכל המומין שלא להטילן בנהמת חולין, אלא שנאסר לנו בעבור שהוא מאוס בעינינו, ולמדנו שאסורו נהג גם בחיה ובבהמה עמאה בארץ ובח"ל, וזה למדתי מדברי רלב"ג ז"ל: (כה) ומיד בן נכר, אין לפרש שאם תקנו בהמות מסורסות מבני הנכר, אף על פי שלא הוזהרתי אותם על הסרום, לא תקריבו לה', שאם כן אין כורך להאמר, שהרי הוזהר סתם, ומה לי סרוסם בעינינו או על ידי אחרים, אבל כפי פשוטו נראה שצ"ע על ומעוך וכתות וגו' שלא יקבלו כאלה מיד הגוים שנודרין נדרים ונדבות בישראל, שמה תאמר לפי שלא נלטון על הסרום, ואינן מביאין אותן דרך ציון אלא לכבוד, שנארלכס עולין על שלחן מלכים כמ"ש (ספוק כ"ד) אינן דומין לשאר מומין, על כן מוזהר שלא יקריבו, ואפי' הטעם כי משחתם בהם, שסוף סוף המשחת הוא בהם שהן מסורסין, והוא דרך משחת נגד חקים שחקקתי במעשה בראשית, לכן מום בם, זה ההשחת הרי הוא כמום אחר, וכמו שאסור להעלות בעל מום על המזבח הן מישראל הן מעכו"ם כן אלה, ומה נלמד אזהרה שלא להקריב בעלי מומין בקרבנות גוים, שהרי אמר מום בם לא ירצו לכם, שמענו שבהיות בן מום אסור להקריבו, ולפי שמדמה משחת למום גמור למדנו שכל השחתת עבירה בבהמה אסור בזום, כמו רובע ונרבע ועעבד ונוגח, והוא שאמרו (סנהדרין דף נ"ז ע"א) דבי ר' ישמעאל תנא כל מקום שנאמר משחתם ע"ז ג"ע ו"ש"ד כלומר גם הם משחת ואסורין, גם רש"י ז"ל פי' הכתוב על אסור הקרבת מומין וקרבות עכו"ם ורבותינו ז"ל שלמדו ממנו שאין מקבלין שקלים מן הגוים לקנות בהן קרבות לבור, לא הוליאו המקרא מפשוטו שהרי הם אמרו מניין שהקנות בסרוס ת"ל כי משחתם בם, ר' יהודה אומר אין נקבות בסרום, הרי שגם לדעתם פשט המקרא שב על ומעוך וכתות וגו', אבל דרשו דרשתם מן לחם אלהיכם, גם רמב"ם ז"ל אמר (הלכות ח"מ פ"א הלכה ו') ולא קרבות ישראל לבד אלא אף קרבות עכו"ם אם הקריבין והן ב"מ לוקה שנאמר ומיד בן נכר לא תקריבו את לחם אלהיכם מכל אלה, וכתב עליו מוהרי"ק ז"ל ולא קרבות ישראל וכו' מזא"ר בכתוב, ויפה פי', גם להלן אמר (ה' שקלים פ"א ז') אבל הכותים שנתנו מחנית השקל אין מקבלין מהם, ולא הזכיר ל"ת ולא כתוב שולמד הימנו, ועם זה התישבה תמימה ר"מ ז"ל: לא ירצו לכם

יהוה אל-משה לאמר: (כו) שור
או-כשב או-עז כי יולד והיה
שבעת ימים תחת אמו ומיום
השמיני והלאה ירצה לקרבן
אשה ליהוה: (כז) ושור או-שה

(כו) דער עוויגע שפראך צו
משה, וויא פאלגט: (כו) איין
אָבם-קאלב, שאַפּ-לאַם, אָדער
ציעגענ-לאַם, דאָ געבאָרען
ווייר, זאָלל זיעבען טאָגע בייא
זייער מוטטער בלייבען, פֿאַם
אַכטען טאָגע אַבער אַן אונד
ווייטער וויירד עס טיכטיג צום

פֿייעראַפּפּער, דעם עוויגען צו עהרען. (כז) איהר דירפֿט אויך פֿאַן רינד אָדער שאַפּ-
פֿיעה

תרגום אונקלוס

רשיי

לכפר עליכם: (כו) כי יולד. פרט ליונא
או אימרה או עז ארי יתיליד והיה שבעא יומין
בחת אמויה ומיוםמא תמינא והלאה יתרעי לקרבא קרבנא קדם יי: (כז) וחורחא

באר

לכם, פי' רש"י ז"ל לכפר עליכם, ואינו יודע ענין כפרה זו, כי מדבר בקרבנות עכו"ם ואינו
לכפר על ישראל. ובת"כ ששנו לא ירנו לכם, מלמד שאינו מרשים, סובב על דרשתם שאין מקבלין
שקלי עכו"ם לקנות בהן קרבנות לצור, כי אינו מרשים לכפר על ישראל, אך כפי הפשט שמדבר
בקרבנות עכו"ם, לא אמר לא ירנו על הכפרה, אלא לפי שנחשב להם לרנון שבין מקדש לה',
ומאפסי ארץ גוים יבואו להשחמות בו למלך ה' ולהקריבו לו קרבן, אבל אם תקבלו מהם זעלי
מומין שאסרתיו לכם להעלותם על מזבחי, להם לא יחשב לעון, כי לא זוייתים על הדבר הזה,
אבל לא לרנון יהיה לכם, ואין רנון בכל מקום לצד כפרה, אלא גם מזכרת טובה וזכות:
(כו) שור או כשב או עז כי יולד, הנוולד מן השור נקרא עגל, והנוולד מכשב או עז נקרא שה,
ולמדו מכאן ששור בן יומו נקרא שור, וכן כשב ועז, לרמוז שהן שלמים כגורחם בהולדם, כמו
שהן בזקנותם, ואין בן האדם שהוא בתולה עולל ויונק, בהולדו כל ידע מה, עד יגדל וילמוד
ויעמול, כי בו נשמת חיים והכח לבחור בטוב או ברע, ואם יזכה ידמה באחריתו לבר אלהין,
ועל זה תמה המשורר מפי עוללים ויונקים יסדת עזו (תהלים ט' ג'), שהוא האדם שנתחלחו
עולל ויונק, גרוע מאשר הבע"ח, ועליו תתן עזו להפליא לעשות, וכל זה להראות שאינו מושל
במעשה השם בעבור יתרון גופו על אשר הבע"ח אלא בעבור כבוד נשמתו כשיבחר בטוב, וכבר
בארכנו ענין זה בפי' מס' אבות (סר' ג' משנה א'): יולד, כמנהג היולדים, פרט ליונא דוסן
בחי אמו או במוחה: והיה שבעת ימים תחת אמו, כמו תחת יד פרעה (בראשית מ"א ל"ה),
תחת רשות אמו, כי היא תעוררו בימים הראשונים, שתניקוהו מחלב ותשגיח עליו, לא שחיוב
הכתוב שתחיה אמו כל ז' הימים, שאפילו מתה שעה אחת אחר שנולד, ראוי לקרבן משמיני
ואילך, אלא דבר בהווה, וגם אם מתה מיד כשר משמיני ואילך, אלא שרבותינו למדו מזה פרט
ליתום שמתה אמו בשעת לידה שפסול לקרבן, שריוך להיות שעה אחת תחת אמו: ומיום
השמיני והלאה ירצה, אם תקדישו ותעלנו לה' ירצה: לקרבן אשה לה', להקדישו ולהעלותו
על האשים, ללמד כשם שאסור להקריבו מחוסר זמן, כך אסור להקדישו מחוסר זמן: (כז) ושור

המעמר

(כו) שור, עיין בבאור, ואם גם בעיקר הענין כנים דברי הרב ז"ל ונחמדים להשכיל, בכל
זאת התעלם כי גם יולד אשה בלאתו מרחם נקרא אדם, והעד אדם כי ימות באהל, שגם
תיוק בן יומו מטמא. תחת אמו, לפי הפשט הוא כמשמעו לפי שדרך הוולד לעמוד בין רגלי
אמו לינק מדדיה. (כז) ושור או שה, ת"א וחורחא או ש"א כל"ל, וכמו שהוא בכל הספרי'
כ"י

אתו ואת בניו לא תשחטו ביום אחד: (כט) וכי תזבחו וזבחתו

פיעה, ניעמאהלם דאז פיעה נעבסט זיינעם יונגען אן איינעם טאגע שלאכטען. (כט) ווען איהר דעם עוויגען צו עהרען איין דאנקאפער שלאכטעט

ליחה

תרגום אונקלוס

ר ש י

דוכן: (כח) אותו ואת בנו, נוהג בנקבה שאסור לשחוט האם והבן או הבת ואינו נוהג בזכרים ומותר לשחוט האב והבן: אותו ואת בנו. אף בנו ואותו במשמע: (כט) לרזנכס

או שיחא לה ולכרה לא תכסון ביומא חד: (כט) וארי תכסון נכסת תודתא קדם

ב א ו ר

או שה, וי' מוסיף על ענין ראשון, כמו שאסרתי לך מחוסר זמן, כן אני אוסר לך לשחוט אותו ואת בנו, ואפילו בחולין, שאם במוקדשין לבד היה לו לומר ואותו ואת בנו לא תשחטו, והיה מוסב על שור או כשב או עז שבראש הענין, וכן אמרו בחולין (דף ע"ח ע"א) וכן לא תשחטו משמעו גם חולין, שכל אסורי מזבח לא מלינו שהזכיר בלשון שחיטה או זביחה סתם, אלא בלשון הקרבה, או שיזכור אללו הקרבן, או שנשחט לה', כמו לא תזבח לה' אלהיך שור ושה וגו' כל דבר רע (דברים י"א א'), הוסיף לה' אלהיך ללמד שמדבר בקדש אבל שחיטה סתם גם חולין במשמע: אחו ואת בנו, אף בנו ואותו במשמע, ולפי משמעות הכתוב אסר האב עם בנו, או האם עם בנה, שכן דרך הכתובים להזכיר הזכרים והנקבות בכלל, כמו במימין ובמחוסר זמן שנוהגין בנקבות בזכרים, ונאמר בהן שור ולא פרה, גם בנו כולל בתו ובתה מטעם זה עלמו, וזה לדעת חכמי האומר (חולין דף ע"ח ע"ב) אותו ואת בנו נוהג בין בזכרים בין בנקבות, ויש מחכמים אומרים אותו ואת בנו אינו נוהג בזכרים, ומותר לשחוט האב והבן, ובגמרא אמרו (בחיבות דף ק"א ע"ב) שיש ספק אם חוששין לזרע האב או לא, ולכן פסק רמב"ם ז"ל (ה' שחיטה פ"ד א'), שאם נודע וודאי שזהו אביו אין חוששין שניהן ביום אחד, ואם שחט אינו לוקה, ואם בוונת התורה שאין חוששין לזרע האב, והיה הכלל הזה מסור בדיניו בעל פה, נאמר ג"כ אותו ואת בנו, לפי שהיא עיקר הזרע שהולד בקרב על שמה, ויחס לה כאן לשון זכר, כמו ארנבת שנקרא כל המין על שם הנקבה מטעם קרוב לה שפרשנו (פרשה י"א ו'), וכן ת"א ז"ל ותורתא או שיתא לה ולכרה וכו': ביום אחד, לא כיום של קרבנות שהוא כ"ד שעות כמו שפרשנו (פרשה ז' ע"ו), אלא כיום הנאמר במעשה בראשית שהיום הולך אחר הלילה, ואם שחט האם אחר חנו', מותר לשחוט בנה אחר לאת הנככים, כמו ששנינו (חולין פ"ה משנה ה') יום אחד האמור באותו ואת בנו היום הולך אחר הלילה, את זו דרש שמעון בן זומא נאמר במעשה בראשית יום אחד, ונאמר באותו ואת בנו יום אחד, מה יום אחד האמור במ"ב היום הולך אחר הלילה (שנאמר ויהי ערב ויהי בקר), אף יום אחד האמור באותו ואת בנו היום הולך אחר הלילה, כלומר שאעפ"י שכל כ"ד שעות קרויין יום, יום אחד משמעו באותו יום של מעשה בראשית, ולא אחריו כזה: (כט) וכי תזבחו וזבחתו חודת לה', זכח תודה פרשנו (פרשה ז' י"ב), ואמרו רבותינו שהכתוב מדבר על תודה ועל כל הנאכלין

ה מ ע ר

כ"י ובדפוסים חדשים וישנים, ולא כמו שחש החכם בעל אוהב גר להגיה או רחילא ע"פ תרגום ירושלמי (הנובע ממתורגמן מאוחר), כי בכוונה לא תרגם אונקלוס אימר או אימרא כמו שתרגם שה בכל מקום (עיין בראשית ל' ל"ב, שמות י"ג י"ג) ולא רחילא שכן לא תרגם שה בשום מקום, כי אימר יורה על הזכר, ורחילא על הנקבה ובחר במלת שיחא הכולל שניהם להשוות תרגומו עם עיקר הדין שאסור לשחוט האם עם הבן או הבת; ומה שהביא החכם הנוצר בשם בעל ספר יא"ר שמתמיה על זה כי שה ושיתא איננו מלשון ארמית, גם

לִיהוָה לְרַצְנָכֶם תִּזְכְּרוּ: (ב) בַּיּוֹם
הַהוּא יֵאָכֵל לֹא-תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ
עַד-בֶּקֶר אֲנִי יְהוָה: (ג) וְשִׁמְרַתֶּם
מִצְוֹתַי וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם אֲנִי יְהוָה:

ואי שלא בטעם עם, ראם עם איך
צור גנאדע אויפגענאטמען
ווערדע. (ב) אן דעמועלבען
טאגע זאלל עם געגעססען
ווערדען, איהר מיססעט
נ'טם דאפאן אויף דען פאל.
גענדען טאג שטעהען לאם.

סען; איך דער עויגע! (ג) בעאבאטעט מיינע געכאטע אונד האלטעט זיא; איך דער
עווי=

תרגום אונקלוס

רשי

יִי לְרַעְוָא לְכוּן הַכְּסוּן: (ב) בַּיּוֹמָא הַהוּא
יִחְאָבִיל לֹא תִשְׁאָרוּן מִגִּיּוּהַ עַד צִפְרָא אָנָּא
יִי: (ג) וְתִמְרוּן פִּקְדֵי וְתַעֲבִדוּן יִתְהוּן אָנָּא

(בט) לרנוכס תזכרו. תחלת זביחתכם
הזהירו שיהא לרנון לכס ומהו הרנון ביום
ההוא יאכל לא בא להזהיר אלא שיהא
שחיטה על מנת בן אל תשחטוהו על מנת
לאכלו למחר שאם תחשבו בו מחשבת פסול
לא יהא לכס לרנון. דבר אחר לרנוכס

לדעתכם מכאן למתעסק פסול בשחיטת קדשים ואע"פ שפרט האכלים לשני ימים חזר ופרט
לאכלי' ליום אחד שיהא זביחתן על מנת לאכלן בזמן: (ג) ביום ההוא יאכל. לא בא להזהיר אלא
שיהא שחיטה על מנת בן שאם לקבוע לו זמן אכילה כבר כתוב וצדק תודת שלמיו וגו' (ויקרא ז'):
אני ה'. דע מי גזר על הדבר ואל יקל בעיניך: (לא) ושמרתם. זו המעשה. ועשיתם. זה המעשה:
ולא

באר

הנאכלין ליום אחד כמו שפאת ואשם ואיל מיר: לרצנכם חובו, תחלת זביחתכם הזהירו שיהא
לרנון לכס, ומהו הרנון ביום ההוא יאכל, לא בא להזהיר אלא שיהא שחיטה על מנת בן, ואל
תשחטוהו על מנת לאכלו למחר, שאם תחשבו בו מחשבות פסול לא לרנון יהיה לכס שאי אפשר
לומר שגז הכתוב לקבוע לו זמן אכילה, כבר נאמר וצדק תודת שלמיו וגו', מפי' רש"י
ז"ל וכן הוא בת"כ, ולמעלה (פרשה י"ט ה') נאמר בן על שלמים הנאכלין לב' ימים, ונאן בתורה
הנאכלת ליום ולילה, ושם פירשו טעם שזכר הנאכלין לב' ימים, ואע"פ' זכר גם תודה, שלא
תאמר אם שחטה ע"מ לאכול ביום השלישי לא לרנון הוא, אבל ע"מ לאכול למחר אינו פגול שהרי
מלנו שלמים שנאכלין לשני ימים, על בן הזהיר גם בתורה שיזכרוהו לרנוכס, ומהו לרנון ביו'
ההוא יאכל, אבל אם זבח אותו לאכלו למחר פסול: (ל) ביום ההוא יאכל, יום שנאמר
במוקדשים הוא כ"ד שעות, אבל לא כ"ו, שעב"פ לא תותירו ממנו עד בקר, אע"פ' שעדיין
הוא כ"ד שעות לזביחתו משבא בקר נעשה נותר: אני ה', דע מי גזר על הדבר, ואל יקל
בעיניך, לשון רש"י ז"ל, ומוסב על כל האמור למעלה, ואחשוב עוד שנאן חתם הענין כלו
שתחלתו דבר אל כל עדת בני ישראל לאמר קדושים תהיו וגו', שהולך ומזהיר על קדושות רבות
לישראל, ובקדושות המיוחדות לכהנים בעניני הטומאות והמומין ודברים הפוסלים בקרבנות
לכן כמו שנאמר בתחלת הענין הזהיר על זבח שלמים שלא יכול, בן חתם באזהרה זו על זבח
תודה, וחתם אני ה': (לא) ושמרתם, זו המעשה, ועשיתם זו המעשה, מפי' רש"י ז"ל, וכבר
בארנו

המעמר

גם זה הוא רעיון רוח, כי מי יאמר על מלת שה שהיא ארמית ומי יוכיח שמלת שיתח אינה
ארמית? הלא הרואה יראה בספר המלים ללשון כשדי וארמי הגסספח להפולוגוטטא שהוכח
מלת שיתח, ונאמר שכ הוראתה בעברי שה וטולל מין הזכר והנקבה, וכן כתב החכם הבלשן
גענעניוס בספר המלין שלו, שה בלשון כשדי שיתח, ולכן חלילה לנו לשלות יד בנוסחאות
שנות כי הדרישה והחקירה יורונו כשאר נכון מוכאן. (ד"ה).

(לג) וְלֹא תַחֲלֹלוּ אֶת־שֵׁם קִדְשִׁי
וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי
יְהוָה מִקְדָּשְׁכֶם: (לג) הַמוֹצִיא
אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהֵיוֹת לָכֶם
לְאֱלֹהִים אֲנִי יְהוָה: פ רביעי
כג (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
לֵאמֹר: (ג) דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

ואמרה

עוויגע! (לג) ענטווייהעט מיי
דען הייליגען נאמען ניכט, איך
ווייל געהייליגעט זיין אונטער
דען קינדערן ישראל'ס; איך
בין דער וויגע, דער אייך היי
ליגעט, (לג) דער אייך אויס
דעם לאנדע מצרים געביהרט
האט, אייער גאטט צו זיין; איך
דער עוויגע!

כג (א) דער עוויגע שפראך
צו משה, וויא פאלא
געט: (ג) רעדע מיט דען קינ-

דערן

ד ש י

(לג) ולא תחללו. לעבור על דברי מזדין
ממשמע שאל' ולא תחללו מה ת"ל ונקדשתי
מסור עלמך וקדש שמי יכול ביחיד ת"ל
בתוך בני ישראל וכשהוא מוסר עלמו ימסור
על מנת למות כל המוסר עלמו על מנת
הנס אין עושין לו נס שכך מלכו בחנני'
מישאל ועזריה שלא מסרו עלמן ע"מ הנס
שנאמר והן לא ידיע להוי לך מלכא וגו'
(דניאל ג') מליל ולא מליל ידיע להוי לך וגו':

(לג) המוליא אתכם. ע"מ כן: אני ה'. נאמן לשלם שכר:

כג (ב) דבר אל בני ישראל וגו' מועדי ה'. עשה מועדות שיהיו ישראל מלמדין בהם
שמעברין

תרגום אונקלוס

י: (לג) וְלֹא תַחֲלֹן ית שְׁמֵי דְקִדְשִׁי
וְאִתְקַדַּשׁ בְּגוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנָא יי מִקְדָּשְׁכוֹן:
(לג) דְּאִפִּיק יתְכוֹן מֵאֶרְעָא דְּמִצְרַיִם לְמַהוּ
לְכוֹן לְאֱלֹהָא אֲנָא יי:

כג (א) ומליל יי עם משה למימר: (ב) מליל

עם

ב א ו ר

בארנו ז' (פרשה י"ח ד' ה'): (לג) ולא תחללו את שם קדשי, נאמר על כל המלות
שכפרשיות שלמעלה, שלא תעברו על אחת מהן במזיד ובקלות ראש, כאילו אין כבוד בה, שאם
תעשו כן הרי אתם מחללים את שם קדשי, וכבר בארנו זה: ונקדשתי בחוך בני ישראל, אני
רולה להתקדש בתוך בני ישראל, לעיני הגוים, שנראותם שהם פורשים מתאוותיהם ונזורים
מדרכי העמים בעבור חקי השם, ואינן מהרהרין אחריהן, אעפ"י שטעמיהן נאגנים מדעתם,
יתקדש שמו הגדול בעולמו, וכל המקיים מלוה שיש בה חסרון ניס, או העדר כבוד ואינו
חוש, מקדש שמו הגדול ית' בעולמו, וכל שכן אם מוסר נפשו להנטער או למות בעבור המלות
אין קדוש השם גדול ממנו, וכן אמרו בת"כ כשהוא אומר ונקדשתי מסור את עלמך וקדש שמי,
יכול ביחודי, ת"ל בתוך בני ישראל המרונים: אני ה' מקדשכם, לכן אני מלוה אתכם זאת,
כי אם תשמרו חוקותי ומצוותי, אני ה' מקדשכם משרה עליכם רוח קדושה, ותתרוממו על כל
המעשים, ויקל בעיניכם לבו בממון בגוף ובנפש למען אהבתי: (לג) המוציא אתכם, כלומר
האל המוליא אתכם מארץ מצרים, בדרך הקדש באותות ובמופתים, להיות לכם לאלהים,
כלומר להיות מנהיג אתכם על דרך פלא, ולתת לכם תורות וחקים קדושים, להשכיך שכינתי
בנייכם, ולשפוך עליכם רוח קדשי, כמסורש בפרשת המילה, אני אני הוא המקדש אתכם,
לאת לכם נח לכל דבר אם תלכו בחקותי: אני ה', העושה כל אלה, ופרשנוהו (פרשה י"ח ז'):

כג (ב) דבר אל בני ישראל, פרשת המועדים כל ישראל שזין בה, והקדבת המוספים החלויה
בכהנים